

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
RIIGI- JA HALDUSÕIGUSE ÕPPETOOL

Allan Appelberg

KAUBANDUSTEGEVUSEST TINGITUD HÄIRIV MÜRA KUI
PÕHIÕIGUSTE RIIVE

Bakalaureusetöö

Juhendaja LL.M. K.Relve

2010

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Häiriva müra reguleerimise vajalikkus ja võimalikkus.....	6
1.1. Müra kui negatiivne keskkonnamõju.....	6
1.2. Kaubandustegevusest tingitud häiriva müra reguleerimine.....	10
2. EIÕK artikkel 8 Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas.....	17
3. Häiriv müra kaubandustegevuse piiramise alusena.....	24
3.1. Põhiseaduse §§-de 26 ja 33 kaitsealad.....	24
3.2. Häiriv müra kui eraelu puutumatuse riive.....	27
Kokkuvõte.....	34
Résumé.....	36
Kasutatud kirjanduse loetelu.....	38
Kasutatud normatiivmaterjalide loetelu.....	40
Kasutatud kohtupraktika loetelu.....	41
Lisad.....	43

Sissejuhatus

Inimtegevusega keskkonnale kaasnevate kahjulike mõjude üleslugemine nõuaks autorilt valentinedencausse'ilikke võimeid näha seda, mis pole veel saabunud või teaduslikult tõendamist leidnud. See kirjatöö keskendub keskkonnamürale ehk välisõhus levivale mürale, mida on alles viimastel aastakümnetel täie tõsidusega reguleerima hakatud. Selle põhjuseks on just teaduslik tõendusmaterjal müra kahjulikkusest väga mitmel inimeste elukvaliteeti mõjutaval tasandil. Euroopa Liidus on keskkonnamüra reguleerimisele palju rõhku pandud ning Eesti liikmesriigistaatusse tõusmisel on vastavate regulatsioonide vajadust ja probleemi tõsidust adunud ka sinne avalik võim.

Keskkonnapoliitika, nagu kultuuri, kuulub nende valdkondade hulka, millega Euroopa Liit on tegelenud hilisemast ajast.¹ 20. oktoobri 1972. aasta Pariisi lõppdeklaratsioonis esitati üleskutse välja töötada keskkonnapoliitiline tegevusprogramm. Keskkonnapoliitika võeti eraldi jaotisena ühenduse poliitikate hulka alles 1986. aasta allkirjastatud ühtse Euroopa aktiga.

Müra käsitlev seadusandlik tegevus Euroopa Liidu tasandil sai alguse 1970-ndail aastail. Üldiselt oli müra-alane seadusandlus fragmentaarne ning ühtne poliitika puudus.² Müra reguleerimist peeti kohalikuks probleemiks, millega liikmesriigid peaksid ise tegelema. Üheks seletuseks taolisele suhtumisele võib pidada seda, et müra negatiivset mõju inimese heaolule ja tervisele polnud põhjalikult uuritud.³

Esimese selge suunamuutuse tõi 1993. aastal viies keskkonnaalane tegevusprogramm⁴, kus tunnistati keskkonnamüra ja inimese tervise vahelist seost. 1996. aasta rohelises raamatus⁵ tulevase mürapoliitika kohta käsitleti keskkonnamüra Euroopa ühe peamise keskkonnaprobleemina. 2001. aasta kuuendas keskkonnaalases tegevusprogrammis⁶ tunnistati keskkonnamüra kasvava probleemina, mis mõjutab 25 % Euroopa Liidu kodanike tervist.

¹ T. Oppermann. Euroopa õigus. Juura, 2002, lk 750.

² T. Kaasik. Euroopa Liidu keskkonnapoliitika. Olion, 1995, lk 138.

³ F. McManus. Reflections on 30 Years of EU Environmental Law. Europa Law Publishing, 2006, p 373.

⁴ Fifth Environmental Action Programme, OJ, 1993, C 138, p 1.

⁵ Green Paper on future noise policy COM (96) 540 of 4 November 1996.

⁶ COM (2001) 31 of 24 January 2001.

Direktiivis 2002/49/EÜ nõutakse juba mürakaartide koostamist ja keskkonnamüra piiramise meetmete kasutusele võtmist, et vähendada müra suuremates piirkondades, kus müra saastetase võib kahjustada tervist, ning kaitsta väiksemaid piirkondi müra suurenemise eest.

Euroopa Komisjoni teatistes Euroopa Nõukogule ja Euroopa Parlamendile linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia kohta⁷ tuuakse välja, et Euroopa Liidu tasandil sekkumise lisaväärtust on erinevates teemakohastes aruteludes tunnistanud kõik huvigrupid, sealhulgas liikmesriigid. Seega, kui veel mõnekümne aasta eest peeti müra kohalikuks probleemiks, mille lahendamine on iga liikmesriigi oma asi, siis praeguseks on jõutud täiesti vastupidisele arusaamale. Siiski tõdetakse kohalike omavalitsuste *otsutavat* rolli müraprobleemide ohjeldamisel.

Inimeste teadlikkus müraprobleemist ja oma õigustest selles valguses on tõusnud ning sellega seoses ka mürakaebuste arv⁸ ja küsimus müra-alase regulatsiooni tõhususest⁹. Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi: EIK) praktikas on mitmeid lahendeid, kus arutluse all on just normaalset elutegevust häiriva müra õiguspärasus. 2009. aastal jõustus ka Eestis Riigikohtu otsus¹⁰, millega tunnistati Rakvere Linnavalitsuse õigusvastast tegevusetust kohviku tekitatud müraprobleemi lahendamisel. Viidatud Riigikohtu lahendi näitel on üheks müra põhjustamise vajalikkuses küsitavusi tekitavaks saasteallikaks kaubandustegevus, eeskätt kohvikud, restoranid, pubid, mille näitel on selles töös ka müraprobleemidele lähenetud.

Müra piiramiseks on kehtestatud piirnormid. Selle töös on mürale kehtestatud piirnorme käsitletud vaid ühe vahendina tagamaks inimeste võimalus häirimatult elada. Kui piirnormide ületamine on selgelt fikseeritav õigusvastane tegevus, siis ka müra, mis ei ületa piirnorme (edaspidi töös: häiriv müra) võib inimeste igapäevase elu kulgemist kahjulikult mõjutada. EIK seisukoht on, et inimestele peab olema tagatud võimalus võimalikult minimaalsete häirivate mõjutustega elamine või täpsemalt eraelu arendamine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni¹¹ (edaspidi: EIÕK) artikli 8 tähenduses.

⁷ COM (2005) 718 of 11 January 2005.

⁸ I. Filippova. Mürakaebused, olukord Eestis, kaebuste lahendamine. Arvutivõrgus: http://www.okokratt.ee/myra/02Myrakaebused_olukord_Eestis_kaebuste_lahendamine.pdf (19.03.2010).

⁹ E. Mürsepp. Rongidepoo vilistab kohtuotsusele. Eesti Päevaleht, 15.03.2010.

¹⁰ Riigikohtu halduskolleegiumi 9. märtsi 2009. a. kohtuotsus Ain Satsi (Sats) kaebus Rakvere Linnavalitsuse tegevusetuse õigusvastaseks tunnistamiseks (3-3-1-94-08).

¹¹ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. - RTII, 11.05.2000, 11, 57.

Käesoleva töö eesmärk on selgitada, kas kaubandustegevust võib piirata põhjusel, et sealt lähtuv häiriv müra riivab inimeste põhiseaduslikku õigust eraelu ja kodu puutumatusel. Aluse selle kontrollimiseks annab EIK praktika EIÕK artikli 8 tõlgendamisel ja tõik, et artikkel 8 oli aluseks Eesti Vabariigi põhiseaduse¹² §-i 26 sõnastamisel.

Kuigi senine kohtupraktika nii Euroopa kui kitsamalt Eesti tasandil on puudutanud müra piirnormide rikkumise juhtumeid, siis töö üheks lähtepunktiks ongi seisukoht, et mürast häirituse tundlikku teemat ei või numbriliste väärtustega väljendada ning müra mõju nõuab õiguste efektiivseks tagamiseks hindamist tuginedes konkreetsete probleemsete olukordade asjaoludele.

Töö on temaatiliselt üles ehitatud kolmes peatükis. Esimeses peatükis on keskendunud häiriva müra kui negatiivse keskkonnamõju reguleerimise vajalikkusele ja sellele, milliseid võimalusi müra reguleerimiseks näevad ette Eesti õigusaktid. Teises peatükis on analüüsitud EIK asjakohast praktikat, mis on aluseks Eesti põhiseaduse sätete tõlgendamisel kolmandas peatükis. Viimane peatükk kannab töö raskuspunkti. Seal selgitatakse põhiseaduse §§-de 26 ja 33 kaitsealasid ning käsitletakse häirivat müra võimaliku põhiõiguste riivena ja seega alusena kaubandustegevuse piiramiseks.

Töö kirjutamiseks oli kurtmistväärivalt napp valik teemakohast emakeelset materjali, sest keskkonnamüra näib alles koguvat uurimisväärse temaatika mainet. Nii loodab autor selle bakalaureusetööga olla kõrgemal üllast mõttest kantud narratiivist ja asuda kaardistama üht kõndimata radadest Eesti õigusmaastikul. Töö ja selles käsitletud teemade näitlikustamiseks on kirjatöö lisade all autori neli nägemust mürast, mis ühest küljest teenivad sarnast eesmärki skeemide ja tabelitega, teisest küljest panustavad interdistsiplinaarsusele kõige õilsamas eesmärgipüstituses – selguse loomiseks ja sellest lähtuva mõtlemisaine andmiseks.

¹² Eesti Vabariigi põhiseadus . - RT 1992, 26, 349.

1. Häiriva müra reguleerimise vajalikkus ja võimalikkus

1.1. Müra kui negatiivne keskkonnamõju

Heli on mehaaniline võnkumine, mis vajab edasikandumiseks elastset keskkonda (vedelikud, tahked ained, gaasid). Vaikus ehk helitus on võimalik vaid vaakumis. Sellest järeldub, et inimeste elukeskkonnas levivad alati mingid helid.

Selle töö uurimisobjektiks on inimtegevusest põhjustatud helid. Täpsemini müra, mille keskkonnamõjuna mõtestamisel lähtutakse sellest, et tegemist on inimtegevusega kaasneva soovimatu või kahjuliku heliga, mis võib põhjustada sotsiaalseid ja tervislikke probleeme.¹³

Maailma Tervishoiuorganisatsiooni juhendis „Mis on keskkonnamüra ja kuidas seda ohjata?“ on keskkonnamüra negatiivse mõjuna välja toodud kuulmiskahjustused, kõnest arusaamise vähenemine, magamise häiringud, südame-veresoonkonna haiguste tekkimise riski suurenemine, pärssiv mõju töövõimele ja vaimse tervise häirete kiirendamine ja intensiivistamine.¹⁴ Samas on müra otsese mõju tervisele hindamine keerukas, sest keskkonnamüra on seotud rohkem kui ühe allikaga, mistõttu inimene on avatud summaarse müra mõjudele (kombineeritud müra efekt).¹⁵

Müra võetakse inimtegevusest paratamatult kaasnevana.¹⁶ See on tõsi, ent kõik müra pole vältimatu ja vajalik – järelikult on see ärahoitav. Sellepärast on müra õiguslikul defineerimisel oluline tingimus, et see on soovimatu, kuna inimene võib kahjulikus heliväljas viibida ka vabatahtlikult (näiteks valjul kontserdil). Keskkonnaõiguses käsitletavast mürast tuleb eristada müra töökeskkonnas, kus müra mõju vähendamiseks võib olla/peab olema ette nähtud vastav varustus (nt kõrvaklapid), mis pole aga lahenduseks müra vastu väljaspool tööd.

Müra tingitud rahulolematust on dokumenteeritud juba Vana Roomas, kui mitte varem, kus linnaelanikud kaebasid munakividel veerevate vankrite tekitatud lärmi peale.¹⁷ Tänapäeval

¹³ Noise. - Dictionary of Environmental Science for Lawyers. Wiley, 1997, p 296; David D. Kemp. Environment Dictionary. Routledge, 1998, p 263.

¹⁴ Maailma Tervishoiuorganisatsioon. Mis on keskkonnamüra ja kuidas seda ohjata? Lk 23-33. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1092054/Mura-netti_1_2.pdf (17.03.2010).

¹⁵ Samas, lk 33.

¹⁶ F. McManus. (viide 3), p 373.

¹⁷ R. M. Stapleton (ed.). Pollution A to Z. Thomson/Gale, 2003, p 66.

loetakse mootorsõidukite liiklus peamiseks müraallikaks¹⁸, ent selle kõrval tekitatakse inimasulates lärmi ka ehitustöödel, meelelahutusüritustel, kaubandusettevõtete ja lõpuks naabrite poolt.

On selge, et müra mõjutab keskkonna elamisväärsust. Nii arvestatakse elukoha valimisel selle asukohaga võimalike müraallikate suhtes (maanteed, lennujaamad, lõbustusasutused). Müraallikaks on ka kõiksugused seadmed ja aparaadid, mis tekitavad müra, nagu ventilatsioonisüsteemid ja pesumasinad.

Sellise müra vastu on võimalik võidelda mitmel moel (ka valikute kombineerimisel): vähendades allika tekitatavat müra, viies müraallika teise kohta, paremini planeerides, isoleerides ehitisi või ehitades mürabarjääre.¹⁹ Muuhulgas on võimalik ka müraallika elimineerimine.

Tehniliste meetmetena võivad kõne alla tulla näiteks teepinna katte valik, mootorite arendamine, kiiruse piirangud, planeerimisel puhveralade jätmine, müratõkete paigaldamine, hoonete ja ruumide asetus.²⁰ Õiguslike meetmetena müra seire, kaardistamine, müra vähendamise kavade kehtestamine, ehitiste akustilistele omadustele nõuete esitamine.²¹

Konkreetsete meetmete kõrval tuleb lisaks tähelepanu pöörata keskkonnaõiguse põhimõtetele ja printsiipidele, sest selles õigusvaldkonnas on nad selgemini tajutavad kui üheski teises.²² Printsiibid aitavad keskkonnaõiguse pidevas muutumises olevat ja teataval määral abstraktsioone nõudvat normistikku tervikuks siduda. Järgnevalt on toodud mõned neist, et näitlikustada nende suhestumist müra temaatikaga.

Müra vähendamisel võib rääkida parima võimaliku tehnoloogia kasutamise põhimõttest. See tähendab alternatiivide otsimist ja kõige keskkonnasõbralikuma võimaluse kasutuselevõttu. Lihtsustatud näide on lärmaka bensiinimootoriga muruniiduki vahetamine vaiksema elektritrimmeri vastu. Parim võimalik tehnoloogia võib tähendada kompromisslahendust, kuid see põhimõte arvestab ka ettevõtja huve.

¹⁸ A. Kiss, D. Shelton. Manual of European Environmental Law. Cambridge University Press, 1994, p 418.

¹⁹ Samas, p. 417.

²⁰ P. Adler. Keskkonnamüra häirivuse leevendamine – kohustusi ja võimalusi. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.slideshare.net/Viive/keskkonnamra-presentation>, slaid 12 (19.03.2010).

²¹ Samas, slaid 11.

²² N. de Sadeleer. Environmental Principles: From Political Slogans to Legal Rules. Oxford University Press, 2005, p 1.

”Saastaja maksab” põhimõtte järgi peab see, kes müra tekitab ning selle juures kasu teenib, kandma müra vähendamiseks vajalikud kulud. Näiteks kontserdimaja omanik peab hoolitsema selle eest, et vajalik heliisolatsioon takistaks kontserdimaja ümbruses müra levikut. Probleemide esinemisel on vajalike kulutuste tegemine tema kohustuseks.

Säästva arengu printsiipi teenib linna kui elukeskkonna ettenägelik planeerimine (näiteks liikluskorraldus). Säästva arengu kolmnurga moodustab ettevõtmises majanduslike, sotsiaalsete ja keskkondlike argumentide kaalutud ühendamine. Selle järgi tuleks linna näiteks mõne lõbustusasutuse rajamisel kaaluda selle võimalikku negatiivset mõju (antud kontekstis müra) ümbrusele ehk keskkonnale, mitte ainult ettevõtja suurt kasu, head vaistu, külastajate heakskiitu ja sisekujunduslikult eeskujuseadvat lahendust.

Ettevaatus- või vältimisprintsiibi kasutamine on mõeldav olukordades, mida varjutab kahtlus. Eespool märgiti, et müra otsese mõju tervisele hindamine on raskendatud kombineeritud müra efekti tõttu. Olukordades, kus pole täit selgust ettevõetava toimingu keskkonnamõjude osas, see tähendab antud juhul, et tagajärjena võib mõjutatud inimestel tekkida sotsiaalseid ja tervislikke probleeme, võib otsuse sõltuvalt tagajärgede tõsidusele viitavatest asjaoludest langetada müra tekitava toimingu kahjuks. Näiteks kui saarele tahetaks ehitada tuuleparki, millest lähtuv müra jääb lubatu piiresse, ent sellegipoolest kanduks inimesteni tasane, ent häiriv heli. Selline harjumatu müra võib rikkuda saarel elavate inimeste sotsiaalset elu ja tervist ning kaalutav on sõltuvalt asjaoludest kummagi printsiibi argumendina kasutamine tuuleparkide üle otsustamisel.

Inimtegevusega kaasnevat on võimalik mõistliku piirini reguleerida. Sõltuvalt näiteks elukohast on inimestel teatud talumiskohustus. Juba 1865. aastal, kaasuses *St. Helen's Smelting Co v Tipping*, ütles Lord Westbury: ”Kui inimene elab linnas, peab ta taluma oma lähiümbruses läbiviidavast kaubandustegevusest tulenevaid tagajärgi, mis on tegelikult vajalikud kaubanduseks ja äriks, ja samuti omandi nautimiseks, ja linnaelanike ning avalikkuse heaks laiemalt.”²³ Näide on seda kõnekam, et tollal dikteeris tööstus ettevõetavate toimingute vajalikkuse ning keskkonna puhtuse kui ühe elukvaliteedi peamise tahu reguleerimiseni tänapäevasemal kujul jõuti umbes sajandi pärast.

²³ *St. Helen's Smelting Co. v. Tipping* 11 H.L.C. 642, 650:

„If a man lives in a town, it is necessary that he should subject himself to the consequences of those operations of trade which may be carried on in his immediate locality, which are actually necessary for trade and commerce, and also for the enjoyment of property, and for the benefit of the inhabitants of the town and of the public at large.”

Lord Westbury öeldu on taandatav faktiline, et müra tekib ka elukeskkonna normaalsel toimimisel. Ühe ilmse viisina selleks, et oleks võimalik fikseerida, millal väljub müra talumiskohustuse piirest, on seatud mürale piirnormid. Müra piirnormid ei välista aga võimalust, et regulatsiooni seatud piiridesse jääv müra ei võiks häirida selle mõjusfääri kuuluvaid inimesi. Sarnaselt individuaalsele valulävele ärrituvad inimesed erinevate asjade peale. Müra piirnormidega ei saa küll reguleerida igat soovimatut müraallikat, ent sealjuures ei tohi õiguslik regulatsioon piirduda vaid valju müra reguleerimisega – pidev madal heli võib olla ärritavamgi kui üksikud kõvad paugud.²⁴

Selleks, et inimesi soovimatu ja häiriva müra eest kaitsta ja selleks, et see kaitse oleks efektiivne, tuleks näiteks kaebuse korral müra hinnates arvesse võtta kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid, muuhulgas müra kestust, ümbruskonda, müra tekitamise põhjusi, kellaaega. Müra kui heli on nähtamatu ja selle mõju on keeruline mõõta. Mõõta võib müra, aga on ebaselge või pigem individuaalne, millal müra inimese tervist ja heaolu mõjutama hakkab.

Idealis lähenetaks igale probleemile individuaalselt. Üksi müra mõõtmine ei anna informatsiooni selle kohta, millega ollakse konkreetses paigas harjutud, kui palju müra tavapärast elu kulgemist mõjutab, kas müra tekitamine on ka vajalik ja kaalub üles häiritute heaolu.

Numbriliselt sätestatud piirväärtused, milleni tuleb müra taluda ja millal on õige nõuda häirimise lõpetamist ei kirjelda inimese taluvust ega häiritust.²⁵ Olukord nõuab alati konkreetset hinnangut. Hinnangu andmisel tuleb aga arvesse võtta häiriva müra võimalikku kahjulikku mõju inimese tervisele ja sotsiaalsele elule ning hägust talumiskohustuse piiri n-ö vajaliku müra ja inimeste heaolu vahel, mis ei jookse tegelikkuses tingimata mööda seaduses sätestatud piirnorme. Ehk Lord Westbury kirjutatule viidates hinnata, kas müra on "tegelikult vajalik", et kaaluda üles inimese häiritus. Vastavat otsust langetades peab arvestama keskkonnaõiguse põhimõtetega nagu näiteks ülalmärgitud ettevaatusprintsip või säästva arengu põhimõte.

²⁴ D. Hughes. Environmental Law. 3rd Edition. Butterworths, 1996, p 504.

²⁵ Vt. Sotsiaalminister Maret Maripuu vastust Eestimaa Roheliste Erakonna fraktsiooni esitatud ettepanekule mõõta mürataset eluruumis avatud akendega. Vastuses on keeldumiseks kasutatud muuhulgas järgmisi argumente: ruumides pole otstarbekas hakata müra mõõtma Nõukogude Liidus kehtinud nõuete kohaselt, avatud akendega ruumis tehtud mõõtmistulemused on ebatäpsed, tiheda liiklusega tänaväärsetes elamutes näitaks avatud akendega ruumis mõõtmine suvekuudel lubatud mürataseme ületamist. Arvutivõrgus: http://roller.riigikogu.ee/orb.aw/class=site_search_content_grp_fs/action=showdoc&op=roller/id=197/doc=40407f6f6976937e84be0742441fcbe9/107552.pdf (16.03.2010).

Igasugune müra on häiriv, eriti teiste tekitatud müra, sest see on põhimõtteliselt, olemuselt soovimatu. Üks kaotab elamise kvaliteedis selle läbi, et teine tekitab müra. Viimase tegevus peab olema õigustatud ja igal juhul võimalikult madalale viidud. See, et müra käsitletakse inimtegevusest paratamatult kaasnevana, pole õigustus probleemile. Müraprobleemile lahenduse otsimise eelduseks on aga selle teadvustamine negatiivse keskkonnamõjuna.

1.2. Kaubandustegevusest tingitud häiriva müra reguleerimine

Eestis on sotsiaalminister määrusega²⁶ (edaspidi: SMM) kehtestanud müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamute ning ühiskasutusega hoonete sees ja nende hoonete väliterritooriumil ning mürataseme mõõtmise meetodid. Kohaliku omavalitsuse organil on välisõhu kaitse seaduse²⁷ (edaspidi: VÕKS) § 129 lg 2 alusel õigus kehtestada keskkonnamürale nimetatud SMM-is toodud normidest²⁸ kuni 50 % rangemaid normtasemeid.

VÕKS § 135 lg 1 sätestab, et keskkonnamüra üle teostab riiklikku järelevalvet Tervisekaitseinspeksioon, mis alates 1. jaanuarist 2010 on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutseva Terviseameti nime all.²⁹ VÕKS § 135 lg 2 järgi on Terviseameti kohusteks välisõhu strateegiliste mürakaartide ja välisõhus leviva müra vähendamise tegevuskavade kogumine, sealsete andmete kontrollimine, kooskõlastamine, koondi koostamine ja elektroonilisse andmebaasi sisestamine ning avalikkuse teavitamine koondandmetest.

²⁶ Sotsiaalministri 4. märtsi 2002. aasta määrus nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“. - RTL, 14.03.2002, 38, 511.

²⁷ Välisõhu kaitse seadus. - RT I 2004, 43, 298.

²⁸ SMM sätestab mürale norm-, piir- ja kriitilise taseme. Vastavalt SMM § 2 p-dele 16, 18 ja 19 on normtasemeks mürataseme normitud arvsuurus, mida kasutatakse erineva müraolukorra hindamisel, piirtasemeks suurim lubatud normtase ja kriitiliseks normtase kriitilise müraolukorra hindamisel. Tautoloogiasse kalduv seletus kriitilise taseme kohta raskendab vahetegemist piirtasemega ega anna seletust sellele, milleks on tarvis sätestada kriitiline tase, kui piirtaseme ületamine on iseenesest juba rikkumine.

²⁹ Siin ja edaspidi on Tervisekaitseinspeksiooni nimetatud välisõhu kaitse seadusest erinevalt Terviseametiks.

Lisaks teeb Terviseamet VÕKS § 137 järgi vastava kaebuse laekumisel tasulisi mürataseme kontrollmõõtmisi. Tasulisuus selle sätte tähenduses väljendub kujul, kus kaebuse esitaja peab esmalt mõõtmiste eest tasuma. Juhul kui mõõtmistulemused kinnitavad müra normtaseme ületamist, on saasteallika valdajal kohustus mõõtmiskulutused kaebuse esitajale hüvitada. Sellele on Justice & Environment'i raportis³⁰ viidatud, kui muutmist vajavale sättele, kuna ilmsematel rikkumisjuhtudel oleks ebamõistlik nõuda mõõtmiste tasumist esmalt kannatavalt poolelt.

VÕKS § 136 lg 2 p 1 järgi võib järelevalveametnik teha ettekirjutusi saasteallika tegevuse piiramiseks või lõpetamiseks vaid juhul, kui ületatakse müra normtasest või kriitilist taset. VÕKS-i järgi pole Terviseamet volitatud häiriva müra eest ettekirjutusi tegema. Samas SMM § 4 lg-s 2³¹ toodud piirtaseme määratlusest lähtudes on Terviseametil õigus sekkuda, kui müra põhjustab häirivust. Selles töös ei laskuta arutellu selle üle, kas kehtestatud normväärtused võivad olla liiga kõrged, kuna juhul, kus nende piires põhjustatakse häirivust, ei saa Terviseamet VÕKS-i kohaselt sekkuda.

Terviseamet valvab ehk kontrollib, et sotsiaalministri määruses sätestatud või kohaliku omavalitsuse kehtestatud kuni 50 % rangemaid müra normtasemeid ei ületata ning võib ettekirjutusega saasteallika tegevuse piiramiseks või lõpetamiseks sekkuda siis ja ainult siis, kui on toimunud mürale seatud normtaseme rikkumine. Kuivõrd käesoleva töö eesmärgiks on leida häiriva müra piiramise võimalusi olukorras, kus saasteallikaks on kaubandustegevus kaubandustegevuse seaduse³² (edaspidi: KaubTS) § 3 lg 1 tähenduses, siis VÕKS § 136 lg 2 p 1 järgi puuduvad Terviseametil nimetatud olukorras ettekirjutuste tegemiseks volitused.

Tõik, et Terviseamet on riikliku järelevalve teostaja, ei välista aga kohaliku omavalitsuse õigusi ja kohustusi keskkonnamüra piirata. Sellele on Riigikohus viidanud kaubandustegevuse kontekstis kohtulahendi 3-3-1-94-08 punktis 15:

„Riiklik järelevalve müranormide rikkumise üle Tervisekaitseinspeksiooni poolt ei välista siiski kohaliku omavalitsuse õigust ja kohustust tagada ettevõtlusalase tegevuse vastavus

³⁰ P.Doucha et al. Make some noise. Shadow report on implementation of the Environmental Noise Directive: Estonia. Justice & Environment. P 24. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.justiceandenvironment.org/wp-content/uploads/2009/12/make_some_noise-2009-es.pdf (13.04.2010)

³¹ „Piirtase – käesoleva määruse tähenduses müra tase, mille ületamine võib põhjustada häirivust ja mis üldjuhul iseloomustab rahuldavaid (vastuvõetavaid) akustilisi tingimusi.“

³² Kaubandustegevuse seadus. - RTI, 10.03.2004, 12, 78.

seadustele ja linna avaliku korra eeskirjale, seda ka juhul, kui rikkumine seisnebki müranormide ületamises.“³³

Väljatoodud Riigikohtu seisukoht puudutab müranormide rikkumist, ent ei välista kohaliku omavalitsuse õigust ja kohustust tagada ettevõtlusalase tegevuse vastavus muudele seadustes toodud alustele, mis võivad puudutada sellest tegevusest tekkivat häirivat müra. Ettevõtlusalase tegevuse seadustes toodud alustele vastavuse tagamine on üks paljudest kohaliku omavalitsuse kohustustest, mis ei tulene vaid kaubandustegevuse seaduses sätestatud järelevalve teostamise õigustest ja kohustustest³⁴ – selline kohustus tuleneb kohaliku omavalitsuse põhiseaduslikust olemusest ning on sätestatud põhimõtetena kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses³⁵ (edaspidi: KOKS).

Nimelt lasub kohalikul omavalitsusel põhiseaduse § 14 järgi kohustus tagada inimeste õigused ja vabadused. Sellest tulenevalt rajaneb kohalik omavalitsus kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 3 p 2 järgi põhimõttel „*igatühe seaduslike õiguste ja vabaduste kohustuslik tagamine vallas ja linnas*“.

Põhiseaduse § 154 järgi otsustavad ja korraldavad kõiki kohaliku elu küsimusi kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt. KOKS § 2 lg 1 alusel on kohalik omavalitsus põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse - valla või linna - demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi.

Niisiis, põhiseaduse § 154 järgi korraldavad ja otsustavad *kõiki* kohaliku elu küsimusi kohalikud omavalitsused ja KOKS § 2 lg 1 alusel on kõikide küsimuste lahendamise lähtepunktiks valla- või linnaelanike õigustatud vajadused ja huvid – valla või linna arengu iseärasustega tuleb arvestada.

Meelevaldne pole kindlasti väita, et valla või linna iseärasuseks võib olla rahulik ja n-ö vaikne elukeskkond. On selge, et ümbruskond on üheks elukoha valikukriteeriumiks. Need, kes elavad kesklinnas, on eeldatavasti arvestanud võimaliku suurema müraga. Niisamuti võib

³³ Riigikohtu halduskolleegiumi 9. märtsi 2009. a. kohtuotsus Ain Satsi (Sats) kaebus Rakvere Linnavalitsuse tegevusetuse õigusvastaseks tunnistamiseks (3-3-1-94-08).

³⁴ Vt. KaubTS § 21 p 4.

³⁵ Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. - RT I 1993, 37, 558.

arvata, et inimesed, kes on valinud elukoha linna vaiksemates piirkondades, soovivad, et see nii ka jääks. Kuid ka kesklinnas pole igasugune müra paratamatuna võetav ja see võib minna vastuollu inimeste õigustatud vajaduste või huviga.

VÕKS § 1 sätestab seaduse üheks eesmärgiks välisõhu kvaliteedi säilitamise piirkondades, kus see on hea ehk vastab seaduses sätestatud nõuetele. VÕKS ei nimeta põhieesmärgina inimeste tervise ja vara kaitset ega ka põhiõigusi, kuid peab sellest hoolimata neid eesmärkideks pidama, nagu on leidnud ka õiguskantsler.³⁶

Müral võib olla tervisele ja sotsiaalsele elule halb mõju, isegi kui see mahub VÕKS järgi „hea“ kvaliteediga müra kriteeriumidesse. Terviseamet sellist müra tekitava saasteallika tegevust piirata ei saa, ent vaieldamatult on tegemist probleemi või küsimusega kohaliku omavalitsuse jaoks, kelle põhiseaduslikus otsustuspädevuses ja põhimõtteliseks kohustuseks on sellele lahendus leida.

Näiteks olukord, kus kohviku tegevusest tekkinud müra häirib läheduses elavaid inimesi.³⁷ Elanikud esitavad kohalikele omavalitsustele kaebuse, kus kurdavad, et müra segab nende igapäevast elu. Terviseamet on teinud tasulised kontrollmõõtmised, mis ei näidanud piirnormide ületamist, mistõttu nad ei saanud kohviku tegevusse sekkuda ja häiritud elanikud pöördusid kohaliku omavalitsuse poole. See on kohalike elanike probleem ja kohalik omavalitsus peab sellega tegelema. Mida saab kohalik omavalitsus teha, kui võrd on selge, et kohviku tegevusest tekkinud müra ei ületa piirnorme, aga inimeste elu on sellegipoolest häiritud? Enne kui on mõtet asuda kontrollima, kas põhiseadusest tulenevad alused häiriva müra põhjendusel kaubandustegevuse piiramiseks, tuleb selgitada, kuidas saab kohalik omavalitsus kaubandustegevust reguleerida.

SMM § 3 p-s 4 on välismüra normeermisel hoonestatud või hoonestamata aladel lähtutud jaotusest nelja kategooriasse:

I kategooria - looduslikud puhkealad ja rahvuspargid, puhke- ja tervishoiuasutuste puhkealad;

II kategooria - laste- ja õppeasutused, tervishoiu- ja hoolekandetasutused, elamualad, puhkealad ja pargid linnades ning asulates;

³⁶ A. Jõks. Õiguskantsleri 2005. aasta tegevuse ülevaade. Tallinn, 2006, lk 93.

³⁷ Vt. 3-3-1-94-08. Selles lahendis käsitleti siiski olukorda, kus müra piirnorme oli rikutud.

III kategooria - segaala (elamud ja ühiskasutusega hooned, kaubandus-, teenindus- ja tootmisettevõtted);

IV kategooria - tööstusala.

Nende puhul omakorda lähtutakse müraallikast vastavalt SMM § 3 p-le 2 ja müraallikateks on auto-, raudtee- ja lennuliiklus, veesõidukite liiklus, tööstus-, teenindus- ja kaubandusettevõtted, spordiväljakud ja meelelahutuspaigad, ehitustööd, elamute ja üldkasutusega hoonete tehnoseadmed, naabrite müra (olmemüra).

Lisaks mängib mürataseme normeerimisel tähtsust päevase (7.00-23.00) ja öise (23.00-7.00) ajavahemiku jaotus (SMM § 3 p1) ja müra iseloomust (püsiva või muutuva tasemega müra) tulenev jaotus (SMM § 3 p 3).

KaubTS § 4 lg 1 p 1 järgi on kaupleja kohustatud looma nõuetele vastavad tingimused kauba või teenuse müügiks ning tagama nende nõuete täitmise. Nõuded selle sätte tähenduses on muuhulgas mürale seatud piirnormid, kas siis SMM-is sätestatud või VÕKS § 129 lg 2 alusel kohaliku omavalitsuse kehtestatud kuni 50 protsenti rangemad nõuded.

Vastavalt KaubTS § 21 p-le 4 teostab valla- või linnavalitsus vastavalt oma pädevusele KaubTS ja selle alusel kehtestatud nõuete üle järelevalvet. Sama õigus on KaubTS § 21 p-i 2 alusel Terviseametil, ent need kaks ei välista üksteist müra järelevalve osas.³⁸

KaubTS § 22 lg 1 p 1 järgi võib järelevalvet teostav ametiisik kontrollida nimetatud seaduse täitmist takistamatult ja ette teatamata ning p-i 7 alusel teha ettekirjutuse. Selline õigus on järelevalvet teostaval ametiisikul vastavalt KaubTS § 23 lg 1 p-le 1 muuhulgas juhul, kui kauba või teenuse müügi nõudeid ei täideta. Ettekirjutuse sisu reguleerib KaubTS § 23 lg 2, mille alusel järelevalvet teostav isik:

- 1) juhib tähelepanu õigusrikkumisele ja esitab nõude kauba või teenuse müügi osaliseks või täielikuks peatamiseks, lõpetamiseks või kauba või teenuse müügilt kõrvaldamiseks või
- 2) kohustab tegema kauba või teenuse edasise müügi õiguspäraseks jätkamiseks vajalikke toiminguid.

³⁸ Vt. viide nr 19.

Ettekirjutuse täitmata jätmise eest on võimalik rakendada sunniraha, mille ülemmääraks on 10 000 krooni vastavalt KaubTS § 23 lg-tele 3 ja 4, mis on sama suur VÕKS § 136 lg-s 4 sätestatuga.³⁹

Kui kauba või teenuse müügile kehtestatud nõudeid on oluliselt või korduvalt rikutud ehk ka siis, kui ettekirjutustele pole reageeritud või vajalikke meetmeid kasutusele võetud, võib valla- või linnavalitsus lisaks majandustegevuse registri seaduses sätetatule ettevõtte registreeringu täielikult või osaliselt kustutada (KaubTS § 16 lg 6 p 1). Valla- või linnavalitsusel on KaubTS § 16 lg 6 p-i 3 alusel õigus samamoodi talitada juhul, kui kauba või teenuse müük registreeringus märgitud tegevuskohas või kauplemisajal võib kahjustada tegevuskoha vahetus läheduses elavate või pidevalt viibivate inimeste huve.

Niisiis on kaupleja kohustatud looma müranõuetele vastavad tingimused kauba või teenuse müügiks ning tagama nende nõuete täitmise, aga vaatamata sellele annab KaubTS § 16 lg 6 p 3 valla- või linnavalitsusele õiguse ettevõtte registreering osaliselt või täielikult tühistada, kui see *võib* kahjustada läheduses elavate inimeste huve. Järelikult ei välista müra piirnormide piires tegutsemine seda, et kohalik omavalitsus kustutab ettevõtte registreeringu müra ettekäändel. Tingimuseks on seega, et müra, ehkki lubatu piires, *võib* kahjustada inimeste huve.

Nõuded KaubTS § 4 lg 1 p 1 tähenduses võivad olla müra piirnormid, aga ka KOKS § 22 lg 1 p-le 36³ alusel avaliku korra tagamiseks kehtestatud avaliku korra eeskirjas sätetatud nõuded. Näiteks Tallinna linna avaliku korra eeskirja⁴⁰ § 4 p-is 1 on sätetatud:

„Igasugune ettevõtlusalane tegevus tuleb korraldada nii, et sellega ei häiritaks kaasinimeste rahu. Kaubandustegevuse käigus kaasinimeste rahu häirimine võib olla aluseks majandustegevuse registris registreeringu väljastamisest või muutmisest keeldumisel, lahtiolekuaja piiramiseks ning majandustegevuse registris registreeringu kehtetuks tunnistamisel.“

Sarnane nõue on sätetatud ka näiteks Pärnu, Rakvere ja Narva linna avaliku korra eeskirjades.⁴¹ Seega KaubTS § 4 lg 1 p 1 järgi ei pea kaupleja järgima lihtsalt müra piirnorme,

³⁹ Samas välisõhu kaitse nõuete rikkumise eest on VÕKS § 139 lg 2 järgi võimalik juriidilist isikut trahvida kuni 30 000 krooniga, aga rahvatervise seaduse § 18¹ lg 2 järgi kuni 50 000 krooniga.

⁴⁰ Tallinna linna avaliku korra eeskiri ja avaliku koosoleku korraldamise nõuded. - KO, 08.09.2005, 204, 1976.

⁴¹ Pärnu linna avaliku korra eeskirja § 5. - KO, 16.05.2005, 149, 1531; Rakvere linna avaliku korra eeskirja p-is 5. - KO, 21.12.2004, 265, 2270; Narva linna avaliku korra eeskirja § 5 lg 1. - KO, 01.04.2008, 57, 890.

vaid ka seda, et ei rikutaks läheduses elavate või tihti viibivate inimeste rahu. Sellise nõude olemasolu avaliku korra eeskirjas hõlbustab KaubTS § 16 lg 6 p 3 kohaldamist, sest nii on inimeste huvi (et rahu ei häiritaks) selgesõnaliselt sätestatud. Taolise nõude puudumine aga ei välista KaubTS § 16 lg 6 p 3 rakendamist – sellisel juhul tuleb leida need kahjustada saada võivad inimeste huvid.

Seega kohaliku omavalitsuse võimupiirid ulatuvad kohalike inimeste huvide võimaliku kahjustamise korral häirivat müra tekitava ettevõtte registreeringu täieliku kustutamiseni majandusregistrist. Järgnevalt tuleb selgitada, millised võivad olla need huvid, õigused, mille rikkumine kohalikule omavalitsusele sellise pädevuse annaks või kohustuse paneks.

2. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni art. 8

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 26⁴² sõnastamisel oli eeskujuks EIÕK artikkel 8, mille kaitseala on laiem kui põhiseaduse paragrahvil. Põhiseadus tagab sama laia kaitseala eri paragrahvides sätestatud õiguste ja vabadustega.⁴³

Põhiseaduse § 33⁴⁴ on üks eriõigustest, mis on loodud kaitsmaks valdkondi, mida eraelu puutumatuse kaitseala ei hõlma. Samas on põhiseaduse kommentaarides leitud, et nende kahe paragrahvi kaitsealad võivad kattuda ja see ei kahjusta põhiõiguste kaitset, vaid mõnel juhul lubab isikul hoopis valida soodsam kaitse.⁴⁵

Eesti kohtupraktikas ei ole kumbagi sätet müra-alase kaebuse lahendamisel kasutatud. Küll on EIK praktikas kohtulahendeid, kus nende sätete aluseks olnud EIÕK artikli 8 kaitseala on lahatud ning mõnedes lahendites on nähtud müra tekitamist selle artikli rikkumisena.

Tõsi, EIK lahendid, mida järgnevalt EIÕK artikli 8 kaitseala selgitamisel kasutatakse, puudutavad olukordi, kus müra piirnorme on ületatud. Sellegipoolest aitavad lahendid mõista EIÕK artikli kaitseala ja seeläbi selle alusel sõnastatud põhiseaduse §§ 26 ja 33 kaitseala ning nende kohaldamise võimalikkust häirivat müra põhjustava kaubandustegevuse piiramiseks.

⁴² PS § 26. Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.

⁴³ E.-J. Truuväli...jt. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Teine, täiendatud väljaanne. Juura, 2008, lk 278.

⁴⁴ PS § 33. Kodu on puutumatu. Ei tohi tungida kellegi eluruumi, valdusse ega töökohta ega neid ka läbi otsida, välja arvatud seadusega sätestatud juhtudel ja korras avaliku korra, tervise või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks, kurjategija tabamiseks või tõe väljaselgitamiseks kriminaalmenetluses.

⁴⁵ E.-J. Truuväli jt. (viide 3), lk 281.

Artikkel 8. Õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu

1. Igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust.

2. Võimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.⁴⁶

Artikli 8 eesmärk on põhiolemuselt kaitsta inimest riigiorganite omavolilise sekkumise eest punktis 1 toodud sfääridesse. Seega näiliselt on tegemist riigi tüüpilise negatiivse kohustusega, kus punktis 2 on toodud erandid, millistel kaalutlustel on riigil lubatud inimese õigusi riivavalt käituda.⁴⁷ Konventsiooni artikkel paneb riigile ka positiivse kohustuse tagada mõistlike ja kohaste meetmetega punktis 1 toodud õiguste austamine, sealhulgas keskkonnareostuse mõjude eest.

Artikkel sätestab punktis 1 neli huvi, mis on kõik tõlgendamisele avatud, avarduvad, „autonoomsed“ ja sisult kohati ühendatavad või kattuvad.⁴⁸ Sellest tingituna nõuab iga kaasus, iga probleemne olukord konkreetsete asjaolude põhjalikku analüüsimist, mis muudab kohtu võimaliku seisukoha ennustamise keeruliseks. Sellest tulenevalt on kohtud artikli 8 tõlgendamisel asjaolude baasilt üldistuste tegemisel ettevaatlikult toiminud.⁴⁹

Õigus, et austataks korrespondentsi saladust, ehkki osaliselt kattuv õigusega eraelu austamisele, ei ole selles töös püstitatud eesmärkide uurimisel relevantne, sest puudutab eeskätt suhtlemist ja selle konfidentsiaalsust. Niisamuti ei tule selles töös vaatluse alla õigus perekonnaelu austamise vastu, mis käib eeskätt isiklike suhete kohta ega ole otseselt seotud negatiivsete keskkonnategurite võimalike mõjutustega, kui vaid, siis eraelu häirimise kontekstis.

⁴⁶ Article 8 – Right to respect for private and family life

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

⁴⁷ R. Drabble, J. Maurici,...et al. Local Authorities and Human Rights. Oxford University Press, 2004, p 43.

⁴⁸ D.J.Harris, M.O'Boyle,...et al. Law of the European Convention on Human Rights. 2nd Edition. Oxford University Press, 2009, p 361.

⁴⁹ Samas, p 362.

Eraelu ja kodu austamine on kaks tihedasti seotud huvi, mis Eesti Vabariigi põhiseaduses on eraldi paragrahvides sätestatud. Ka EIK praktikas on neile mõnevõrra erinevalt lähenetud.

Märgilise tähtsusega EIK kohtulahend eraelu austamise mõtestamisel on López-Ostra v Hispaania⁵⁰. Kohus nägi selles lahendis artikli 8 rikkumist, kuna Hispaania Kuningriik ei suutnud tagada eraisiku kaitset jäätmetöötlustehasest lähtuva haisu, müra ja heitgaaside kahjuliku mõju eest. Keskkonna reostamist käsitleti eraelu austamise riivena, kuna see võib mõjutada inimese tervist ja heaolu ning seeläbi häirida inimese eraelu.

Kohus märkis, et *loomulikult* võib tõsine keskkonnareostus mõjutada inimeste heaolu ja takistada neil kodu nautimast, mis omakorda mõjutab nende eraelu, ent selleks ei pea sealjuures nende inimeste tervis ohus olema.⁵¹ Sellest järeldub, et EIÕK artikli 8 rikkumine on võimalik ka sellisel juhul, kui keskkonna reostamine häirib inimesi, mitte üksnes ei sea ohtu nende tervist. Kohus andis sellega artiklile 8 sotsiaalset elu ja tervisest eraldiseisvat heaolu kaitsva mõõtmega.

Enamgi veel, kaebajale ebameeldivusi valmistanud jäätmekäitlustehas ei kuulunud riigile, ent kohus leidis, et riik oli teoreetiliselt mitte otseselt vastutav sellest lähtuvate keskkonnamõju eest, kuna kohalik omavalitsus lubas tehase kõnealusele alale ehitada ja riik toetas selle ehitamist.⁵²

Teine oluline EIK kohtulahend, Moreno Gómez v Hispaania⁵³, aitab sisustada kodu austamise õigust. Kohus leidis selles lahendis, et Hispaania Kuningriik on rikkunud positiivset kohustust tagada inimestele austus nende kodu ja eraelu vastu.

Kohus märkis lahendis, et kodu on füüsiliselt määratletud koht, kus era- ja perekonnaelu areneb. Austada ei tule üksnes kodu kui füüsikalist kohta, vaid ka inimese võimalust seda kohta *vaikselt nautida*⁵⁴. Sellise õiguse rikkumiseks on muuhulgas müra tekitamine.⁵⁵

Selles lahendis lähtus müra kaebaja kodu vahetus läheduses avatud baaridest ja diskoteekidest. Kohus märkis kaasuse asjaolusid analüüsides, et kodu ei asunud riigi jaoks majanduslikult või strateegiliselt olulise tähtsusega piirkonnas nagu rahvusvahelise

⁵⁰ López Ostra v Spain A 303-C (9.12.1994); 20 EHRR 277.

⁵¹ Vt. lahendi punkt 51.

⁵² Vt. lahendi punkt 52.

⁵³ Moreno Gómez v Spain 2004-X; 41 EHRR 899.

⁵⁴ „quiet enjoyment“.

⁵⁵ Vt. lahendi punkt 53.

lennujaama läheduses, mis lubaks viidata ülekaalukale avalikule huvile saasteallika olemasoluks.⁵⁶ Kaebaja kodu asus linna elamurajoonis, kus linna loal avatud lõbustusasutused pärssisid rahulikku elamist.

Kohus rõhutas lahendis, et EIÕK sätete eesmärk on tagada „praktilised ja efektiivsed, mitte teoreetilised või illusoorseid“ õigused.⁵⁷ See tähendab, et probleem on lahendatud siis, kui inimene saab oma kodu taas *vaikselt nautida*.

Kohtulahendis Hatton ja teised v Suurbritannia⁵⁸ oli erinevalt eelmisest kaasusest arutluse all riigi jaoks majanduslikult ja strateegiliselt olulise tähtsusega rajatise lähedal elavate inimeste häiritus. Täpsemini Heathrow lennujaama lähedal elavatele inimestele lennumasinade müra- st tekitatud ebameeldivuste võimalik vastuolu nende õigustega EIÕK artikli 8 mõttes. Kohus leidis selles lahendis, et riigil on positiivne kohustus mõistlike ja kohaste meetmetega inimeste õiguste eest seista ning luua võistlevate huvide vahel õiglase tasakaal.⁵⁹

Kohus rõhutas veel, et elukeskkonna kaitsmise tundlikel teemadel ei piisa häiritud inimeste õiguste üleskaalumiseks sellest, et riik viitab lennujaama majanduslikule olulisusele. Riigil on kohustus maksimaalselt minimaliseerida artiklis 8 nimetatud õiguste riivamine, otsides alternatiivseid võimalusi poolte huvide tasakaalu saavutamiseks.⁶⁰

„Õiglase tasakaalu“ kontrollimine üksikisiku õiguste ja avaliku huvi vahel on kõikides seni mainitud lahendites olnud artikli 8 võimaliku rikkumise lakmuspaberiks. Tasakaalu metafoori kasutamine ei tähenda seda, et EIÕK-s toodud õigusi ja avalikke huve nende rikkumiseks tuleks kaaluda, vaid annab mõista, et mõlemate huvid on, *prima facie*, sama väärtusega.⁶¹ Avalik huvi peab aga olema mõjus, mistõttu peab riik kaaluka majandusliku huvi tõendamiseks esitama nõudvamaid tõendeid. See järeldub kohtulahendist Hatton ja teised v Suurbritannia, kus kohus nägi artikli 8 rikkumist, kuna riik tugines ettevõetud meetmete ja sellega oma positiivse kohustuse täitmise ilmetamiseks mitme aasta tagusele materjalile.⁶²

⁵⁶ Vt. lahendi punkt 49.

⁵⁷ Vt. lahendi punkt 56.

⁵⁸ Hatton and others v UK (2003); 37 EHRR 611 GC.

⁵⁹ Vt. lahendi punkt 86.

⁶⁰ Samas.

⁶¹ S. Greer. The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects. Cambridge University Press, 2006, p 259.

⁶² Vt. lahendi punkt 105.

Vahepealse aja jooksul oli olukord muutunud ning ehkki Heathrow lennujaam oli endiselt⁶³ majanduslikult ja strateegiliselt tähtis lennujaam, ei suutnud riik tõendada positiivse kohustuse täitmist mürast häiritud inimeste olukorra parandamiseks.

Positiivse kohustuse täitmist vaidlusaluses olukorras peab kohtus tõendama loomulikult riik. Ülesande raskusega võrreldamatult keerulisem võib olla aga kaebajal tõendada, et müra tekitamisega ei austata tema eraelu või kodu puutumatust, kui müra ei ületa lubatud piirnorme ega ole samas tekitanud tervisekahjustusi. Kohus on küll leidnud, et nimetatud õiguse rikkumiseks ei pea inimeste tervis ohus olema⁶⁴, ent austuse ja häirituse määrasid pole kuskil sätestatud, kuna need on hinnangulised.

Kohtuasjas Fadejeva v Venemaa⁶⁵ märkis kohus, et keskkonna saastatus peab saavutama teatud minimaalse taseme, et seda võiks käsitleda artikli 8 rikkumisena. Selle taseme määratlemine on aga suhteline ja sõltub iga kohtuasja asjaoludest, kusjuures arvestada tuleb keskkonda, milles võimalik rikkumine aset leiab.⁶⁶ See on tõlgendatav Lord Westbury kirjeldatu kontekstis, kus kesklinnas elaval inimesel on paratamatu ja „vajaliku“ sagimise osas teatav talumiskohustus.

Fadejeva kaasuses on kohus nimetanud kaks tingimust, mis peavad olema artikli 8 rikkumiseks täidetud: tegelik sekkumine eraelu sfääri ja selles teatava taseme saavutamine.⁶⁷ See on väga üldine ja ettevaatlik lähenemine, sest kohus ei anna mingeid täpsemaid juhiseid selle kohta, mida tõlgendada „tegeliku“ sekkumise ega „teatava“ tasemenä, mida kaebajal on ka väga raske tõendada. Õigusrikkumise sisulist kaalu ja tõendamisteabe hankimisega seonduvaid raskusi arvestades on EIK oma praktikas olnud paindlik, lisades, et range *affirmanti, non neganti, incumbit probatio* põhimõtte kohaldamine sellistes kaasustes pole võimalik.⁶⁸

Artikli 8 punktis 1 toodud loetelu lubab laia tõlgendamisruumi, millele kolmandad osapooled on kohtute poole pöördudes korduvalt edutult tuginenud.⁶⁹ Artikli 8 rikkumiseks ei piisa

⁶³ Vt. *Powell and Rayner v UK* A 172 (1990); 12 EHRR 335, kus kaebajateks olid samuti Heathrow lennujaamaga seoses tekkinud mürast häiritud inimesed, ent riik suutis tõendada ülekaalukat majanduslikku huvi, mistõttu kohus leidis, et EIÕK artiklit 8 ei olnud rikutud.

⁶⁴ Vt. (viide 11).

⁶⁵ *Fadejeva v Russia* (2007) 45 EHRR 10.

⁶⁶ Vt. lahendi p 69.

⁶⁷ Vt. lahendi p 70.

⁶⁸ Vt. lahendi p 79.

⁶⁹ R.Drabble et al. (viide 7), p 139.

sellest, et inimene kardab võimalikku ohtu näiteks heitgaasidest. Näiteks keeldus EIK menetlemast kaasust *Asselbourg ja teised v Luksemburg*⁷⁰, kus keeldumise alusena oli toodud, et ainuüksi võimalike keskkonnariskide mainimisest ei piisa selleks, et kaebajaid võiks käsitleda konventsiooni artikli 8 järgi rikkumise ohvritena.⁷¹ Pelgalt teadmatusest või aimdusest tingitud hirmust ei piisa, et õiguste rikkumisele viidata.

Samas võttes ei saa aga käsitleda müra või haisu, sest need on selgelt tuntavad, mistõttu võib rääkida nende otsesest häirivast mõjust inimesele. Ehk kui heitgaaside kahjulikku mõju on võimalik tõenditega ümber lükata, siis fakti, et saasteallikast lähtuv müra häirib inimesi, ei saa. Selle koha peal tulebki hinnata, kumba poole huvi on prioriteetsem ja kas probleemsele olukorrale leidub alternatiivne lahendus. Näiteks lennujaama teise kohta kolida on keeruline, kuid rahulikus ümbruskonnas avatud kohviku või baari võib tõenäoliselt teise kohta viia.

Üks aspekt, mis on jäänud artikli 8 juures käsitlemata, on selle sõnastus. Artikkel 8 jätab tõlgendusruumi nimetamata konkreetselt „õigust millelegi“, vaid „õiguse millegi austamisele“. Kui artikli punktis 1 nimetatud õiguste käsitlemisel on kohus hoidunud täpseid tõlgendamisjuhiseid andmast, siis pole ka üldine ja selge, mida nende õiguste „austamine“ nõuab. Sellel on artikli rakendamisel praktikas nii positiivne kui negatiivne külg. Hea on see, et artikli laiatahenduslik sõnastus on lubanud kohtul arendada lisanduvate ja muutuvate huvide kaitset, mida ei kammitse kindlapiiriline teoreetiline raamistik.⁷² Sobivaks näiteks siinjuures ongi keskkonnamõjusid puudutav kohtupraktika. Halvaks küljeks on sedavõrd kaasusepõhiste kohtulahendite puhul suutmatus tagada õiguskindlust, sest kohtul pole võimalik anda juhiseid ega teha üldistusi – kõik sõltub konkreetsetest asjaoludest.

Siiski ühtteist on kohus erinevates lahendites EIÕK artikli 8 kohta ära märkinud, mille läbi on võimalik tõlgendada selle alusel sõnastatud Eesti Vabariigi põhiseaduse vastavaid paragrahve.

Keskkonna reostamine võib mõjutada inimese heaolu ja võimalust oma kodu ning seeläbi eraelu nautida. Selleks, et rikkumine oleks toimunud, ei pea inimesel ilmnema tervisekahjustusi - inimese tervis ei pea selleks isegi ohus olema. Rikkumisena on käsitletav inimese kodurahu ja eraelu häirimine. Austamine tähendab selles kontekstis seda, et inimesel võimaldatakse oma kodu vaikselt nautida. Selle võimaluse piiramiseks peab olema ülekaalukas majanduslik, strateegiline või muu ülekaalukas huvi. Sealjuures tuleb tagada selle

⁷⁰ *Asselbourg and others v Luxembourg* (App. No. 29121/95) 25.06.1999.

⁷¹ Vt. keeldumisotsuse jaotises „The law“ punkt 1.

⁷² D.J.Harris et al. (viide 8), p 422.

hääriva mõju võimalik madalaim tase, võttes arvesse kõiki võimalikke alternatiive selle vältimiseks. Sellisele tähtsale huvile viitamisest ei piisa, et rikkumist või sekkumist õigustada, sest mõlema poole huvid on põhimõtteliselt võrdse kaaluga – tuleb tõendada kumba poole huvi on prioriteetsem.

Riigi positiivse vastutuse koha pealt on eriti oluline, et riik ei pea olema otseselt vastutav negatiivsete keskkonnamõjude tekkimise eest, selleks et õigust kodu ja eraelu austamisele oleks rikutud.⁷³ Piisab sellest, kui kohalik omavalitsus on andnud loa saasteallika tegutsemiseks. Riigi positiivne kohustus on võtta kasutusele mõistlikud ja kohased meetmed EIÕK artiklis 1 toodud õiguste austamiseks - rõhuasetusega sätte eesmärgil, milleks on tegelike, mitte teoreetiliste õiguste austamise tagamine.

⁷³ Vt. (viide 10), p 52.

3. Häiriv müra kaubandustegevuse piiramise alusena

3.1. Põhiseaduse §§-de 26 ja 33 kaitsealad

Põhiseaduse kommentaarides on kirjutatud, et EIÕK artikliga 8 hõlmatud era- ja perekonnaelu eri tahud on Eesti Vabariigi põhiseaduses kaitstud eri paragrahvides sätestatud õiguste ja vabadustega, nagu au ja head nime kaitsev § 18, kodu puutumatust kaitsev § 33, sõnumite saladust (ehk korrespondentsi) kaitsev § 43 ning nimetatud on ka §§ 27, 42, 44 lg 2 ja 19 lg 1.⁷⁴ Selle töö jaoks on olulised põhiseaduse §§ 26 ja 33 ehk eraelu ja kodu puutumatuse õigused.

„Õigused“ tähendaks justkui, et nende kahe õiguse kaitsealad oleksid erinevad ega kattuks. Kui uurida konkreetset müra kui keskkonnareostuse mõju, siis on nende kahe paragrahvi kaitsealadel keeruline vahet teha. Kodu puutumatust on küll nimetatud eriõiguseks, mis hõlmab valdkondi, millele eraelu kaitseala ei laiene, kuid tuleb möönda, et lõpuni tõsi see pole.⁷⁵ Vastasel juhul oleks vahetegemine kunstlik.

Nii selgus ka EIK praktikat analüüsid, kus keskkonnareostuse mõjule on lähenetud kahel näiliselt tehnilikult eristatud viisil: (1) müra häirib kodust rahu ja sellega seal elavate inimeste eraelu; ning (2) müra häirib inimeste eraelu, mis areneb inimeste kodudes, kuhu müra tungib. See tähendab, et kui soovitakse kaitsta üht, tuleb kaitsta mõlemat.

Üheselt mõistetav on aga see, et kohus on tunnistanud müra pärssivat mõju eraelu toimimisele. 1970. aasta Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioonis nr 428⁷⁶ on õigust eraelule defineeritud õigusena elada oma elu minimaalse sekkumisega. Minimaalne ei tähenda, et sekkumisi ei tohi esineda, vaid on sätestatud rõhutamaks, et selleks peab olema ülekaalukas põhjus.

Põhiseaduse kommentaarides on kirjutatud, et keskkonnareostuse mõjud on valdkond, mida eraelu puutumatuse kaitseala võib hõlmata ning seda seisukohta on näitlikustatud muuhulgas

⁷⁴ E.-J. Truuväli jt. (viide 3), lk. 278.

⁷⁵ Samas. Vt. viide 5.

⁷⁶ Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioon nr 428 (1970) C2 ls 1. Arvutivõrgus: <http://assembly.coe.int/mainf.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta70/eres428.htm> (17.04.2010)

lahenditega *López Ostra v Hispaania* ja *Fadejeva v Venemaa*.⁷⁷ Esimeses kahest leiti, et tervise ja heaolu rikkumine ning koduse rahu nautimise takistamine häirib inimese eraelu. Teises väideti sama, kuid lisati, et sekkumine peab saavutama teatava taseme, mida kohus edasi ei selgitanud.

Kodu määratles EIK lahendis *Moreno Gómez v Hispaania* kui füüsiliselt määratletud kohta, kus era- ja perekonnaelu areneb ning mille vaikset nautimist tuleb austada. Ka põhiseaduse kommentaarides on täpsustatud, et põhiseaduse § 33 ei sisalda õigust kodule, vaid õigust austusele kodu vastu.⁷⁸ Ehkki põhiseaduse § 33 eesmärgiks on kaitsta isikuid riigi meelevaldse sekkumise eest nagu ka EIÕK artikli 8 puhul, sisaldab § 33 ka õigust riigi positiivsele tegevusele, et tagada kodu puutumatuse kaitse kolmandate isikute sekkumise eest.⁷⁹

Seega on kodu puutumatuse ja seeläbi eraelu puutumatuse õiguse üheks eesmärgiks tagada elukvaliteedi püsimine keskkonnareostuse mõjusid minimaliseerides. See on riigi positiivseks kohustuseks läbi alusetute sekkumiste ärahoidmise.

Kodu kaitsmisel tuleb eristada olukordi, kus inimene on teadlikult valinud kodu lärmakas ümbruses ja neid, kus probleemid on alguse saanud sellest, et kodu läheduses on avatud mingi asutus. Viimase puhul mängib rolli see, et inimestel pole olnud võimalust valida – nende kodust rahu on hakatud häirima.

Müra negatiivset mõju tervisele on tunnistatud, ent selle mõju mõõtmine on keeruline. EIK leidis aga kaasuses *López-Ostra v Hispaania*, et tervis ei pea olema selle jaoks ohus, et eraelu ja kodu puutumatuse kaitseala rikkuda. Järelikult kaitsevad EIÕK ja seega ka põhiseadus õigust nautida minimaalset võimalikku rahu ja selle rikkumist „ei mõõdeta“ tervisekahjustustes.

See rahu peab olema inimestele kindlasti võimaldatud kodus, kus eraelu areneb. Üks on kodu kui füüsiline ruum – müra rikub seda ruumi häirides seal elavaid inimesi. Teine on aga eraelu, mis on seotud koduga, kuid ei piirdu sellega. Ka KaubTS § 16 lg 6 p 3 nimetab asutuse tegevuskoha vahetus läheduses pidevalt viibivate inimeste huvid, millele järgnevalt kirjeldatud olukord kindlasti ei vasta. Näiteks laste mänguväljakuga pargi äärde, kus

⁷⁷ E.-J. Truuväli jt. (viide 3), lk 283.

⁷⁸ Samas, lk 331.

⁷⁹ Samas, lk 335.

lapsevanemad on harjunud nädalavahetustel perega jalutamas ja istumas käia, rajatakse restoran-pubi, kus mängiv muusika ja mille ees lärmavad kunded võtavad pargilt sellele nii omase rahu kui võlu. Vale tunduks väita, et park ei saa kuuluda eraelu arenemise sfääri. Võimalus nautida pargis rahu näib kuuluvat kaitstavasse alasse, ehkki tegemist on avaliku kohaga, sest vastupidise väitmisel jääks selgusetuks pargi olemasolu mõte. Park pakub ideaalis värske õhu ja linnas aina kahaneva roheluse kõrval esmajoones võimalust nautida eraldatust, äralõigatust linnamüra. Siinkohal on oluline rõhutada, et kodu puutumatus ei hõlma kogu eraelu puutumatuse kaitseala.

Eraelu kaitsmise olulisuse juures tuleb tunnistada ka selle seotust kõikide teiste võimalike valdkondadega, sest kui inimesele pole näiteks tagatud võimalust välja puhata, kannatab seeläbi tema tööelu või tudengi puhul õppetöö tulemuslikkus. Kodu kui koht, kus puhata, on lähtepunktiks kõikides teistes sfäärides tegutsemisele ja kui seda efektiivsust nüristada, kannatab kokkuvõttes kogu tervik ehk elu kvaliteet. Eraelu ja kodu kaitsmise prioriteetsust pole võimalik alaväärtustada ning häiriv müra on vaieldamatult tegur, mille mõju tuleb eeltoodust lähtuvalt ohuna käsitleda.

*Isikul on õigus loota, et riik ja kohalik omavalitsus võtavad meetmeid, mis muudavad minimaalseks keskkonnasaastest ja müra tingitud elukvaliteedi languse.*⁸⁰ Kaitsta tuleb inimese võimalust nautida eraelu heaolu nii kõrgel tasemel, kui see on võimalik ning järeleandmised on õigustatud vaid tungivalt vajalikel põhjustel.

Seega kokkuvõtvalt, õigus kodu puutumatusele kaitseb eraelu keskkonnareostuse mõjude eest ruumiliselt piiritletud alal, samas kui eraelu puutumatus annab õiguse kaitsele ka väljaspool kodu – seal, kus eraelu areneb. Vastavalt sellele tuleb ka läheneda põhiseaduse §§-e 26 ja 33 kaitsealadele.

Kohtades, kus kaitsealad kattuvad, võib isik valida, kumba kasuks otsustada. Valiku eesmärgiks võib olla eeskätt rõhu asetamine kas eraelu või kodu kaitsele, ehkki ka viimase puhul on kaitstavaks hüveks just eraelu minimaalsete häirimistega kulgemine. Seega on õige kontrollida, kas häiriv müra võib olla eraelu puutumatuse riive.

⁸⁰ E.-J. Truuväli jt. (viide 3), lk 335.

3.2. Häiriv müra kui eraelu puutumatuse riive

Kaitstav hüve, mille võimalikku riivet selles alajaotises kontrollitakse, on õigus minimaalsete sekkumistega eraelu kulgemisele. Selle teema käsitlemist on paslik alustada illustreeriva näitega võimalikust olukorrast.

Kahe Tartus asuva üliõpilaselamu all tegutsevad ettevõtted, millest üks pakub toitlustust ja mõnel õhtul nädalas toimub seal disko, ning teine on ööklubi, kus toimuvad peod kolmapäevast laupäevani. Eeldades, et nendest kohtadest lähtuv müra jääb lubatu piiresse, on siiski tõsiasi, et nende kohal asuvatesse üliõpilaste tubadesse kostub ka akende sulgemisel korral⁸¹ müra, mida võib kirjeldada „tümbsu“ ja „lärmamisena“. Antud juhul pole oluline see, et mõlema ettevõtte klientuuri hulgas on ka vastavates majades elavaid üliõpilasi, vaid hoopis tõik, et nende ettevõtete tegevus häirib kumbagi maja elanikke. Häiriv müra segab neid õppetööle keskendumast, lõputööd kirjutamast ega lase eksamiteks korralikult välja puhata.

Mõlemal ettevõttel on tegevusluba, mille linnavalitsus on neile väljastanud. Seega tuginedes EIK seisukohale kaasuses López-Ostra v Hispaania on riik teoreetiliselt vastutav müra eest, mis näites toodud kahest ettevõttest lähtub. Siinkohal ei lisa olukorra probleemsele kaalu see, et majas elavad üliõpilased, küll aga aitab see näitlikustada kaitstavat hüve. See, et ettevõtted saavad nendes majades tegutseda häirib üliõpilaste kodust rahu ja mõjutab nende õppetöö tulemusi.

Riigikohus on võrreldavat olukorda kommenteerinud lahendi 3-3-1-62-03⁸² punktis 13 järgmiselt:

„Riigikohus ei pea võimalikuks kahelda, et kaupluse rajamine korterelamusse võib riivata maaelanike õigust eraelu puutumatusele. Kaupluse tegevus toob paratamatult kaasa kahjulikke mõjutusi (näiteks müra, /.../ privaatsuse vähenemine, /.../).“

⁸¹ Avatud akendega müra mõõtmise kohta vt. viidet 13.

⁸² Riigikohtu halduskolleegiumi 10. oktoobri 2003. a. kohtuotsus Kamlesh Kumari Meose, Inga Tammeaare, Helju Valsi, Sergei Prokofjevi, Kalle Kašani, Mardu Musta, Linda Kotri, Ülo Haariku, Maire Undi, Milvi Randviiru ja Norman-Ilis Reintamme kaebused Tartu Linnavalitsuse 3. septembri 2002. a korralduse nr 3156 tühistamiseks (3-3-1-62-03).

Seega Riigikohus on tunnistanud kaopluse, rääkimata siis lõbustusasutuse elamus avamise paratamatu kahjuliku mõjutusena müra. Tulles tagasi üliõpilaselamute näite juurde, on selge, et ettevõtetest lähtuv müra on kahjulik. See ei pruugi olla tervisele kahjulik, ent ka teisi toodud soovimatusi, nagu keskendumise segamine, uinumise häirimine, tuleb käsitleda kahjulikena.

Tegelikult polegi oluline, kas rikkumine toimub samas majas avatud ettevõtte tegutsemise tagajärjel või tekitatakse müra elamu läheduses. Paslik on meenutada näidet alajaotisest 1.2., kus kohviku läheduses elavad häiritud inimesed pöördusid edutult Terviseameti poole ja esitasid seejärel probleemi lahendamiseks taotluse linnavalitsusele, kellel lasub kohustus kohaliku elu küsimused lahendada.

Lahenduse leidmisel lasub küsimus peaaesjalikult huvide kaalumises, kus ühel pool on inimesed, keda müra häirib ja teisel pool ettevõtja, keda huvitab ettevõttest saadav majanduslik kasu. „Arbiitriks“ nende vahel on kohalik omavalitsus, kes peab tagama mõlema poole seaduslikud õigused ja vabadused nagu seab eesmärgiks KOKS § 3 p 2.

Ettevõtja huve pole mastaabilt ega kaalukuselt võimalik asetada samale tasandile riiklikelt oluliste rajatiste ega infrastruktuuridega nagu rahvusvahelised lennujaamad, sest ettevõtja huvid ei päde üksikisiku põhiõiguste rikkumise õigustusena. Nagu EIK lahend *Hatton ja teised v Suurbritannia* tõestas, ei pruugi ka riikliku rajatise tähtsus üles kaaluda üksikisiku õigusi.

Tähtis on iga kaasuse puhul välja selgitada - nagu EIK lahendis *Fadejeva v Venemaa* rõhutas -, kas keskkonna reostamine on saavutanud piisava minimaalse taseme, et seda võiks käsitleda eraelu puutumatuse rikkumisena. Siinkohal tuleb rõhutada, et müra piirnormid ei saa olla rikkumise ainuvõimalikuks kriteeriumiks – see läheks vastuollu põhiõiguste olemusliku eesmärgi ehk kaitstava hüve tagamise võimaldamisega. Müra piirnorme tuleb vaadata kui üht viisi põhiõiguste tagamiseks, mis ei pruugi kõikides olukordades efektiivne olla.

Selle piisava minimaalse taseme saavutamine on selgelt hinnangu küsimus, mida arvuliselt väljendada on pea võimatu, sest häiritust ei saa arvuna kujutada. Häiritus mürast võib aga väljendada vastuolulises teos Riigikohtu lahendi näitel, kus eraelu puutumatuse väidetav rikkumine viis kodu puutumatuse tahtliku rikkumiseni, põhjustades sellega teiste majaelanike eraelu puutumatuse võimaliku rikkumise müra tekitamise näol:

„I. D. asus realiseerima oma konkretiseerimata viha müra tekitaja vastu tungimisega võõrasse korterisse, mille puutumatust kaitseb Eesti Vabariigi põhiseaduse § 33. Isiklikult pinnalt alguse saanud konflikt väljus esimestest käitumisaktidest alates isikuvastase ründe raamidest ja omandas avaliku korra vastu suunatud tegevuse sisu, kusjuures ta häiris kõigi kohalolnud majaelanike rahu. Kogu ründe vältel oli I. D. konflikti lahendamise mõistlikest võimalustest loobunud ja valinud konflikti lahendamise viisiks ka kõrvalisi isikuid ohustanud vägivalla.“⁸³

See on küll äärmuslik juhtum, ent elulise näitena häirituse mõjust inimesele ja häiriva müra reguleerimise vajalikkusest vaieldamatult asjakohane. Konfliktide lahendamiseks on mõistlikum pöörduda näiteks kohaliku omavalitsuse poole, kes peab siis lahendama küsimuse, kas tekitatav müra ületab teatava minimaalse taseme, et kahjulikku mõju võiks rikkumiseks lugeda.

Selle jaoks tuleb pöörduda EIK praktikaski kõlama jäänud tasakaalu metafoori juurde. Sellisele järeldusele on jõudnud ka õiguskantsler, kes tunnistas, et müra võib ebasoodsalt mõjutada inimese heaolu ja riivata tema perekonna- ja eraelu puutumatust põhiseaduse § 26 tähenduses ning viitas EIK lahendile López-Ostra v Hispaania, kus kohus leidis, et avalik võim peab tasakaalustama üksikisiku õigused ja avaliku huvi müra tekitava tegevuse vastu.⁸⁴

Tasakaalustamine tähendab ühest küljest kohaliku omavalitsuse kohustust esitada ettevõtlusele tingimused, mida järgides ei saaks kahjustada selle tegevuskoha läheduses elavate või tihti viibivate inimeste huvid. See on n-ö probleemide ennetamine. Sellisteks tingimusteks on näiteks VÕKS § 129 lg-s 2 sätestatud võimalus kehtestada SMM-is toodud piirnormidest 50 protsenti karmimad normtasemed, KOKS § 22 lg 1 p-i 36³ alusel avaliku korra eeskirja kehtestamine, kus võib ette näha näiteks keelu ilma vastava linnaosa loata tänavale suunatud valjuhääldajaid paigutada⁸⁵.

Mõistagi on kaalul ka ettevõtja huvid, ent ettevõtlusvabaduse piiramiseks piisab igast mõistlikust põhjusest, mis johtub teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest, on

⁸³ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10. septembri 1996. a. kohtuotsus I. D. süüdistuses KrK § 195 lg. 3 järgi. (3-1-1-89-96).

⁸⁴ Õiguskantsleri 19. märtsi 2009. a. soovitus Pärnu linnavalitsusele hea tava järgimiseks. Nr 7-5/081970/00901824. Arvutivõrgus:
http://www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/06_Soovitus_P_rnu_Linnavalitsusele_hea_halduse..._m_rts_2009.pdf (15.04.2010)

⁸⁵ Tallinna linna avaliku korra eeskirja § 4 lg 2.

kaalukas ja õiguspärane.⁸⁶ Põhiseaduse § 31 lahkamine ei viiks lähemale käesoleva töö eesmärgile, kuna on vaieldamatult selge, et kui esineb eraelu puutumatuse riive, mille tingib ettevõtja tegevus, siis on olemas põhiseaduslik alus ettevõtte tegevuse piiramiseks, kuna ettevõtte peab oma tegevuses joonduma teiste isikute õiguste ja vabaduste järgi. „Vabadus“ tähendab selles kontekstis rikkumistest hoidumise piires tegutsemist.

Kohaliku omavalitsuse tegevuses tähendab tasakaalustamine ka juba esile kerkinud probleemi lahendamist. Seejuures tuleb kõigepealt selgitada, kas võimalik rikkumine on esinenud või esineb. Häiriva müra tundliku teema juures ei tohiks hinnangu andmisel tugineda ainult mõõtmistulemustele. Probleemi hindamine lähtub kaebuse sisust ja kohaliku omavalitsuse valitud viisist see kindlaks teha, lähtudes põhiseaduslikust kohustusest kohaliku elu küsimused lahendada.

Müra piirnormide tõhususele on kerge vastu vaielda kas või lähtudes sellest, et mürataseta mõõdetakse ruumides kinniste akende ja ustega.⁸⁷ Ehkki kritiseerida ei saa mõõtmismeetodit, siis ebamõistlik oleks väita, et selline mõõtmine annab adekvaatse pildi tegelikust olukorrast. Aknad on erinevad ning pealekauba tähendaks sellise mõõtmismeetodi loogika rakendamine, et inimene ei saa kurta suvisel ajal tekitatava müra peale, kui ta soovib kodus aknaid lahti hoida – suvel nagu poleks õigust eraelu häirimatult „arendada“. Suvisel ajal on vaieldamatult tänavalt ja kohvikutest - pubidest lähtuvat müra rohkem. Sotsiaalminister on toonud selle justkui õigustuseks, kirjutades:

„Kui muuta määruse 42 mürataseme mõõtmise sätet ja hakata mõõtma müra avatud akendega, põhjustaks selline muutus tiheda liiklusega tänaväärsetes elamutes lubatud mürataseme 40 dBA ületamist just suvekuudel. See tooks kaasa vajaduse vahetada välja suur hulk aknaid, nõuaks märkimisväärseid majanduslikke ressursse ja eeldaks põhjalikku majanduslikku analüüsi.“⁸⁸

Mõistlikult probleemile lähenedes on selge, et piirnormid igas olukorras põhiõiguste kaitset ei taga. Nii peab kohalik omavalitsus tasakaalu loomisel teisi aspekte hindama.

Põhiseaduse §§-des 26 ja 33 loetletud juhtudest, mil sekkumine on õigustatud, on selles kontekstis tähtis vaid teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitse. Seega tuleb hinnata, kas

⁸⁶ E.-J. Truuväli jt. (viide 3), lk 322.

⁸⁷ SMM § 6 lg 4.

⁸⁸ Vt. viide 13.

teiste inimeste ehk siis ettevõtjate õiguste ja vabaduste kaitse on vajalikum ning kaalukam kui häiritute õigus eraelu heaolule ning kas esineb mõistlikke alternatiive, et olukorda oleks võimalik mõlema poole õigustele maksimaalselt vastu tulles tagada.

Kuivõrd müra on niikuinii häiriv ja seeläbi kahjulik, siis tuleb selgitada, kas saasteallika tegevus on vajalik ning mõistlik ja kas leidub alternatiive näiteks selle tegevuskohale, et elimineerida konkreetse allika mõju inimestele. On selge, et kaubandustegevust, eeskätt kohvikuid ja toitlustusasutusi ei saa suunata ainult linna hajusama asustusega äärealadele, sest ebasoodne asukoht mõjuks halvasti koha külastatavusele ja oleks seeläbi ebamõistlik ning vastuolus ettevõtja huvidega. Samas ei pädeks ettevõtte seisukoht, et näiteks Tallinna vanalinnas võibki häirivat müra tekitada, kuna see on kärarikkam piirkond, millega tulebki vanalinnas elades arvestada.⁸⁹ Hindamisele tuleb häiriva müra tekitamise õiguspärasus ja vajalikkus.

Põhiõiguste mittevajalik riive ei tähenda mittevajaliku müra tekitamist. Põhjendamatü müra tekitamine on VÕKS § 123 järgi keelatud. Põhjendamatust VÕKS-i tähenduses ei saa aga võrdustada ebavajalikuga, kuna esimene nõuab laiemapõhjalist kaalumist kui vajalikkuse hindamisel. Vajalikkus on Robert Alexy järgi proportsionaalsuse põhimõtte osapõhimõte⁹⁰ ja kätkeb endas küsimust, kas põhiõiguse riive on vajalik, kas sellel on piisavalt kaalu, kas see on prioriteetsem kui huvi, mida kaitstakse.

Ühiselamute näite juures peaksid ettevõtjate huvid olema prioriteetsemad kui tervete majade elanike õigus kodust rahu nautida ja puhkamiseks asu saada. Kas valjul ööklubil, millest lähtuv müra ei piirdu kindlasti klubi seinte vahel mängitava muusika ja meluga, on kaalukas huvi tegutseda ühiselamu all või saaks kaaluda selle avamist kohas, kus mõjutegur poleks sedavõrd ilmne? Robert Alexy väidab, et kui on olemas mõni muu lahendus, alternatiiv, siis on tegemist põhiõiguse riivega, kuna kasutusele pole võetud leebeimat varianti.⁹¹

Õiguspärasust võib hinnata erinevaid meetodeid kasutades. Üks viis on läheneda tuginedes põhiseaduse § 11 teisele lausele, millest on tuletatav riive demokraatlikus ühiskonnas

⁸⁹ T. Keva. Mürasaaste laostab Tallinna vanalinna. Postimees, 27.07.2006. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/270706/esileht/siseuudised/tallinn/210810.php> (13.04.2010); T. Aug. Poola diplomaadid tahavad džässkohvik Clazzi suu sulgeda. Eesti Päevaleht, 07.mai.2009. Arvutivõrgus: <http://www.epl.ee/artikkel/467831> (13.04.2010); M. Teder. Baaridest ja poodidest kostuv lärm nõrritab vanalinna elanikke. Eesti Päevaleht, 21.10.2004. Arvutivõrgus: <http://www.epl.ee/artikkel/276840> (13.04.2010).

⁹⁰ R. Alexy. Põhiõigused Eesti põhiseaduses. Juridica eriväljaanne, 2001, lk 39.

⁹¹ Samas, lk 39.

vajalikkuse kriteerium, mis Alexy järgi on üle võetud EIÕK-st.⁹² Selle alusel tuleks hinnata kolme komponenti: tungiva sotsiaalse vajaduse olemasolu (*pressing social need*)⁹³, proportsionaalsust ning vajalike ja piisavate põhjuste olemasolu.

Proportsionaalsuse hindamisel tuleb arvestada reeglga, et mida intensiivsem on riive, seda kaalukamad peavad olema seda õigustavad põhjused.⁹⁴ Seda ei saa tõlgendada ainult tähenduses, et mida valjem on müra, seda tähtsam peab olema põhjus selle tekitamise õigustamiseks. Ilmselt annavad riive intensiivsusele kaalu ka konkreetsed huvide kahjustamisele viitavad asjaolud, mis näiteks üliõpilaste ühiselamu rahuliku elu häirimise juures selgemini välja joonistuvad. Ehk siis - jällegi ei saa riive intensiivsust hinnata ainult mürataset mõõtes, vaid arvesse tuleb inimeste huvi minimaalse häirimisega äraelamisele omaenda kodudes.

Tungiva sotsiaalse vajaduse mõtte ilmestamisel on oluline rõhutada, et kohvik ega ööklubi pole rahuvahelised lennujaamad, mille kolimist või tegevuse lõpetamist ei saaks tõsiselt kaaluda. Ka teiste linnaelanike huvi neid kohti külastada ei prevaleeri häiritud inimeste huvide ees, sest neil pole võimalik nimetatud asutuste mõjuväljas viibimise või mitte viibimise vahel valida.

Vajalike ja piisavate põhjuste olemasolu on ööklubi ja kohviku puhul samuti küsitav, eriti juhtudel, kui nimetatud kohad on probleemid põhjustanud. Seda sel lihtsal põhjusel, et kui probleemide allikas on selgelt määratletav, siis põhjendatud ja selge mure lahendamiseks tuleb, kas allikas teise kohta kolida, selle negatiivsed mõjud talutavale tasemele viia või selle tegevus lõpetada.

Põhiseaduse §§-de 26 ja 33 olemuslik eesmärk on tagada eraelu minimaalsete häiretega kulgemine ja, nagu sätestab põhiseaduse § 11 lause 2, piiratavate õiguste ja vabaduste olemust ei tohi moonutada.

KaubTS § 16 lg 6 p 3 jätab kohalikule omavalitsusele võimaluse vastavalt asjaoludele talitada. Riigikohus on lahendi 3-3-1-94-08 punktis 15 ka viidanud kohaliku omavalitsuse võimalusele lahendada olukord oma parima äranägemise järgi, piirates ettevõtte

⁹² Samas, lk 39.

⁹³ Handyside v Suurbritannia (1976) 1 EHRR 737, p 48.

⁹⁴ R. Alexy. (viide 16), lk 40.

lahtiolekuaega, kustutades ettevõtte registreeringu majandustegevuse registrist või registreeringut muutes.

Selge on see, et vastavate põhiseaduslike aluste kohaldamiseks peab kohaliku omavalitsuse tegevus olema piisavalt põhjendatud, kuid niisamuti ka keeldumine seda kohaldamast, kuivõrd küsimus on võimalikus põhiõiguste riives. Kui müra piirnormide ületamist on võimalik fikseerida mõõtmistulemuste näol, siis piirnormidesse jääva müra mõju hindamine on probleemsem. Ilmselgelt poleks näiteks ühiselamute näite puhul piisavalt kaalu ühe häiritud tudengi kaebusest linnavalitsusele, ent kui häiriva müra üle kurdetakse ka teiste majaanike poolt, siis on linnavalitsusel väga raske väita, et kuna müra jääb normide piiresse, siis asutustest lähtuv kahjulik mõju tuleb ära kannatada või mujale kolida. See läheks täielikult vastuollu kaitstava hüve eesmärgi tagamisega, milleks riigil ja kohalikel omavalitsustel on kohustus.

Niisamuti peab kohalik omavalitsus kaaluma kaebuste tõsidust ja probleemi võimalikku lahendust oma parimal äranägemisel kohviku näites. Seejuures elanike muret ja nende õigust eraelu minimaalsete häirimistega kulgemisele ei lahenda sellesama eesmärgi saavutamise ühele võimalikule vahendile ehk piirnormidele viitamine.

KaubTS § 4 lg 1 p 1 järgi ei pea kaupleja järgima vaid müra piirnorme, vaid ka seda, et ei rikutaks läheduses elavate või tihti viibivate inimeste rahu. Konkreetne nõue on mõnedes linnades avaliku korra eeskirjas sätestatud nagu näiteks Tallinna linna avaliku korra eeskirja § 4 lg-s 1. Kuid selletagi on KaubTS § 16 lg 6 p-is 3 selgesõnaline, et kaubandustegevus ei või kahjustada selle tegevuskoha vahetus läheduses elavate või pidevalt viibivate inimeste huve.

Talumiskohustuse hägusa piiri seab kohalik omavalitsus kui kohaliku elu korraldaja, kus piisavalt põhjendatud taotluse ja eraelu või kodu puutumatuse riive olemasolu tunnistamisel tuleb põhiõiguste tagamiseks praktilisi ja efektiivseid samme astuda, mis ulatuvad ettevõtte registreeringu osalise või täieliku kustutamiseni.

Kokkuvõte

Inimtegevus kõikvõimalikes vormides ümbritseb inimesed müraga, mis kahandab elukvaliteeti. Sel põhjusel tuleb müra piirata nii palju, kui see on võimalik. Liiklus tuleb korraldada nii, et see häiriks sellest puudutatud inimesi võimalikult vähe, näiteks püstitades mürabarjääre, mida võib lõiguti märgata Tallinn-Tartu maanteel. Lõbustusasutused tuleb ehitada võimalikult helikindlad, et sealt kostuv ei häiriks läheduses viibivaid või elavaid inimesi. Põhjendamatu müra tekitamine on keelatud.

Kaubandustegevusest lähtuvat müra käsitleti selles töös kohvikute ja ööklubide näitel. Töö eesmärgiks oli leida kinnitust sellele, et ka piirnormidesse jääv müra võib inimeste normaalse elu segamisel rikkuda õigust eraelu ja kodu puutumatusele ning anda sellega aluse kaubandustegevuse piiramiseks või lõpetamiseks.

Töö esimeses osas on selgitatud müra kui negatiivse keskkonnamõju olemust. Selle kahjulikkusest, mis ei seisne üksnes tervisehädade põhjustamises, vaid ka normaalse elu kulgemise segamises, tuleneb vajadus müra reguleerida. Esimese peatüki teises alajaotises ongi analüüsitud Eesti müra-alast seadusandlust, mille puhul töö eesmärgist lähtuvalt selgus võimalus kaubandustegevuse reguleerimiseks kohaliku omavalitsuse poolt.

Kohalikel omavalitsustel on kohustus kohaliku elu küsimusi lahendada ning inimeste häiritus ettevõttest, mille tegevuse võimalikkuse on taganud kohalikud omavalitsused, on vaieldamatult probleem. Selle probleemi lahendamiseks pole võimalik välja pakkuda ühest tegevuskava või seada selgesõnaline ja/või –numbriline taluvuskohustuse piir. Kokkuvõttes ette tõtates on töö järelikult see, et kohalik omavalitsus peab olukorra hindamisel lähtuma ka teistest kriteeriumitest kui vaid piirnormidest.

Seda annab aluse väita EIK praktika, mida töö teises peatükis on analüüsitud. Kuigi kohtus on arutatud kaasusi, kus müra ületab kehtestatud piirnorme, tuleneb lahendite järeldustest, et lähtuda tuleb normi (antud juhul EIÕK artikli 8) olemuslikust eesmärgist. Selleks eesmärgiks on eraelu minimaalsete häirimistega kulgemine. See jätab ruumi väitmaks, et kohalik omavalitsus peab kaebuste korral kaaluma, kas piirnormidesse jääv müra on tõepoolest vajalik ja kas leidub alternatiive, et eraelu häirimise vältimiseks on tehtud kõik võimalik – ehk häirimine on viidud miinimumini.

EIK praktikast tuleneb ka teine töö seisukohast oluline järeldus, et riik on kannatava inimese ees vastutav läbi selle, et on andnud müra tekitavale ettevõttele tegevusloa. See vaid rõhutab kohaliku omavalitsuse kui kohaliku elu korraldaja kohustust kaebusele reageerida ning otsida ja leida lahendus probleemsele olukorrale.

Töö kolmandas peatükis lähtuti ümberlükkamatuna sellest, et kui n-ö lubatud müra häirib inimesi, siis tuleb kaaluda võimalikku eraelu ja/või kodu puutumatus e õiguse rikkumist. Kohalikud omavalitsused seavad talumiskohustuse piirid, aga seda iga juhtumi asjaolusid eraldi arvesse võttes, sest kunagi pole probleemne olukord teisega lõpuni samastatav. Sellele küsimusele tuleb just nii läheneda, selleks, et inimeste kaitse võimaliku põhiõiguse rikkumise eest oleks efektiivne.

KaubTS § 16 lg 6 p 3 annab kohalikule omavalitsusele pädevuse probleemne kaubandustegevuslik ettevõtte vastavalt parimale äranägemisele kas sulgeda või selle tegevust muul viisil eesmärgi saavutamiseks reguleerida. Eesmärgiks on inimeste eraelu minimaalsete häirimistega kulgemine ja kui kohalikul omavalitsusel on alus kahtlemaks, et kaitstav hüve pole tagatud, tuleb vastavalt tegutseda. KaubTS § 16 lg 6 p 3 on selle koha pealt selge, sätestades, et kohalik omavalitsus võib ettevõtte registreeringu täielikult või osaliselt kustutada, kui see tegevus *võib* kahjustada tegevuskoha vahetus läheduses elavate või pidevalt viibivate inimeste huve.

Kaubandustegevuslikud ettevõtted peavad tagama nõuete järgimise ja vältima kohalike inimeste õigustatud huvidega vastuollu minemist. See ei tähenda müra kontekstis üksnes piirnormide järgimist, vaid müra hoidmist tasemel, mis pole häiriv. Probleemne on häiritud inimeste mure põhjendatuse tõestamine, kuid piisavalt kinnitust leidnud rahulolematust ja probleemide allika selge määratletavus annab aluse, millega kohalik omavalitsus peab otsuse tegemisel ehk n-ö tasakaalu leidmisel arvestama.

Põhiseaduse § 33 on üks eriõigustest §-i 26 suhtes, kuid käesolevas kontekstis on kaitstavaks hüveks eraelu võimalikult segamatu kulgemise tagamine. Põhiseaduse §-i 33 tuleks kohaldada juhtudel, mil probleeme tekitab just koju kostev ja seal elamist häiriv müra. Sellega on toonitav kodusesse olemisse kui eraelu arenemise kohta sekkumise tõsidus. Ehk nagu Juhan Viiding kirjutas: „Ilma kodutundeta me jääme kodutuks.“⁹⁵

⁹⁵ J. Viiding. Kodulaul. SP Muusika, 2002, lk 53.

Disturbing noise from commercial activities as a breach of fundamental rights

Résumé

Noise is one of many environmental impacts caused by human activities, but it is only during recent years that the governing bodies have come to understand that it may have a serious effect on people's health and social lives. Restricting noise levels is now a priority in European Union's environmental policy. One of the incentives of writing this research was a 2009 judgement by the Supreme Court, in which the court acknowledged Rakvere City Government's failure to act in finding a solution to a noise complaint by a local resident.

The central objective of this work was to find if disturbing noise, that is noise that does not exceed provided maximum levels, from commercial activities, such as cafés and night-clubs, could constitute a breach of fundamental rights and therefore justify restricting problematic commercial activities. The fundamental rights under consideration were the right to the inviolability of private and family life and the right to the inviolability of one's home. These are provided correspondingly in articles 26 and 33 of the Constitution of Estonia.

The research is divided in three chapters. The first chapter concentrates on founding why it is necessary to restrict noise and on describing the legal background and *status quo* of noise regulations in Estonia – that is, the legal basis of regulating commercial activities. The second chapter dissects relevant judgements of European Court of Human Rights. The relevant cases concern Court's interpretations of article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Article 8 of the Convention was the basis for writing article 26 of the Constitution of Estonia. The third chapter deals with articles 26 and 33 of the Constitution of Estonia. Firstly, the aims of the articles are examined and then disturbing noise is analysed as a possible breach of these articles.

In the first chapter the conclusion is met that the nature of noise is that of a negative environmental impact and the negativity lies not only in health problems it causes or may cause, but also in the simple fact that it is disturbing and interferes with the normal flow of everyday life. In the second subsection of the chapter, Estonian noise-related acts are dissected. Comes out that it is possible to regulate commercial activities on the basis of

disturbing noise – the key lies in interpreting interests that have to be protected according to the Law on Commercial Activities.

In the second chapter some of the European Human Rights Court's cases are analysed. The Court has stated that in interpreting article 8 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Rights, one has to acknowledge the primary idea, the *raison d'être* of the article. The idea in question is to secure people the possibility to live their private life with minimal disturbances. The Court has also stated (*López-Ostra vs Spain*) that a state is responsible for these disturbances as they provide activity licences to commercial activities.

In the third and last chapter local governments as the conductors of local everyday life are looked as obliged to solve noise complaints. Local governments have a duty to act when a noise complaint is made, according to the Supreme Court, even though the Ambient Air Protection Act sets the Health Protection Inspectorate as the body carrying out supervision. Local governments are obliged to deal with problems in their area of responsibility, even when noise limits are not breached.

The provided noise limits are to be looked at as one, but not the only way to measure a breach. As disconcertion can only be measured evaluatively, a plethora of other criteria apply if the decision on the problematic situation is to be fair and effective. The antipathetic interests are to be weighed (a metaphor used also by the Court) and it is the local government, who in its own chosen way, has to reach a solution.

Local governments have many ways in finding a solution to a noise problem from commercial activities that range from consulting and working with for example café owners to solve the problem to deleting the enterprise from the commercial register. Local governments have to act effectively and purposefully, because disturbing noise effects the quality of private life and possibly constitutes a breach of fundamental rights. In any case, local governments have an obligation to deal with local problems - and noise that disturbs locals is one of them.

Kasutatud kirjanduse loetelu

1. Adler, P. Keskkonnamüra häirivuse leevendamine – kohustusi ja võimalusi. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.slideshare.net/Viive/keskkonnamra-presentation> (19.03.2010).
2. Alexy, R. Põhiõigused Eesti põhiseaduses. Juridica eriväljaanne, 2001.
3. Aug, T. Poola diplomaadid tahavad džässkohvik Clazzi suu sulgeda. Eesti Päevaleht , 07.mai.2009. Arvutivõrgus: <http://www.epl.ee/artikkel/467831> (13.04.2010).
4. Dictionary of Environmental Science for Lawyers. Wiley, 1997.
5. Doucha, P., Conrad, C., Nittim, S., Ravnik, A.-M., Stoffa, M., Szilagyi, S. Make some noise. Shadow report on implementation of the Environmental Noise Directive: Estonia. Justice & Environment. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.justiceandenvironment.org/wp-content/uploads/2009/12/make_some_noise-2009-es.pdf (13.04.2010)
6. Drabble, R., Maurici, J., Buley, T. Local Authorities and Human Rights. Oxford University Press, 2004.
7. Filippova, I. Mürakaebused, olukord Eestis, kaebuste lahendamine. Arvutivõrgus: http://www.okokratt.ee/myra/02Myrakaebused_olukord_Eestis_kaebuste_lahendamine.pdf (19.03.2010).
8. Greer, S. The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects. Cambridge University Press, 2006.
9. Harris, D.J., O'Boyle, M., Warbrick, C. Law of the European Convention on Human Rights. 2nd Edition. Oxford University Press, 2009.
10. Hughes, D. Environmental Law. 3rd Edition. Butterworths, 1996.

11. Jõks, A. Õiguskantsleri 2005. aasta tegevuse ülevaade. Tallinn, 2006.
12. Kaasik, T. Euroopa Liidu keskkonnapoliitika. Olion, 1995.
13. Kemp, David D. Environment Dictionary. Routledge, 1998.
14. Keva, T. Mürasaaste laostab Tallinna vanalinna. Postimees, 27.07.2006. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/270706/esileht/siseuudised/tallinn/210810.php> (13.04.2010).
15. Kiss, A., Shelton, D. Manual of European Environmental Law. Cambridge University Press, 1994.
16. Maailma Tervishoiuorganisatsioon. Mis on keskkonnamüra ja kuidas seda ohjata? Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1092054/Mura-netti_1_2.pdf (17.03.2010).
17. Maripuu, M. Vastus Eestimaa Roheliste Erakonna fraktsiooni esitatud ettepanekule mõõta mürataset eluruumis avatud akendega. Arvutivõrgus: http://roller.riigikogu.ee/orb.aw/class=site_search_content_grp_fs/action=showdoc&op=roller/id=197/doc=40407f6f6976937e84be0742441fcbe9/107552.pdf (16.03.2010).
18. McManus, F. Reflections on 30 Years of EU Environmental Law. Europa Law Publishing, 2006.
19. Mürsepp, E. Rongidepoo vilistab kohtuotsusele. Eesti Päevaleht, 15.03.2010.
20. Oppermann, T. Euroopa õigus. Juura, 2002.
21. Sadeleer, N. de. Environmental Principles: From Political Slogans to Legal Rules. Oxford University Press, 2005.

22. Stapleton, R.M. (ed.). Pollution A to Z. Thomson/Gale, 2003.
23. Teder, I. Õiguskantsleri 19. märtsi 2009. a. soovitus Pärnu linnavalitsusele hea tava järgimiseks. Nr 7-5/081970/00901824. Arvutivõrgus: http://www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/06_Soovitus_P_rnu_Linnavalitsusele_he_halduse..._m_rts_2009.pdf (15.04.2010)
24. Teder, M. Baaridest ja poodidest kostuv lärm nõrritab vanalinna elanikke. Eesti Päevaleht, 21.10.2004. Arvutivõrgus: <http://www.epl.ee/artikkel/276840> (13.04.2010).
25. Truuväli, E.-J., Aaviksoo, B., Kask, O., Lehis, L., Madise, Ü., Madise, L., Merusk, K., Mäliksoo, L., Narits, R., Olle, V., Pruks, P. (toimetuskolleegium) Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Teine, täiendatud väljaanne. Juura, 2008.
26. Viiding, J. Kodulaul. SP Muusika, 2002.

Kasutatud normatiivmaterjalide loetelu

1. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. - RTII, 11.05.2000, 11, 57.
2. Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioon nr 428 (1970). Arvutivõrgus: <http://assembly.coe.int/mainf.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta70/eres428.htm> (17.04.2010)
3. Fifth Environmental Action Programme, OJ, 1993, C 138.
4. Green Paper on future noise policy COM (96) 540 of 4 November 1996.

5. COM (2001) 31 of 24 January 2001.
6. COM (2005) 718 of 11 January 2005.
7. Eesti Vabariigi põhiseadus . - RT 1992, 26, 349.
8. Kaubandustegevuse seadus. - RTI, 10.03.2004, 12, 78.
9. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. - RT I 1993, 37, 558.
10. Välisõhu kaitse seadus. - RT I 2004, 43, 298.
11. Sotsiaalministri 4. märtsi 2002. aasta määrus nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“. - RTL, 14.03.2002, 38, 511.
12. Narva linna avaliku korra eeskiri. - KO, 01.04.2008, 57, 890.
13. Pärnu linna avaliku korra eeskiri . - KO, 16.05.2005, 149, 1531.
14. Rakvere linna avaliku korra eeskiri. - KO, 21.12.2004, 265, 2270.
15. Tallinna linna avaliku korra eeskiri ja avaliku koosoleku korraldamise nõuded. - KO, 08.09.2005, 204, 1976.

Kasutatud kohtupraktika loetelu

1. *St. Helen's Smelting Co. v. Tipping* 11 H.L.C. 642, 650.
2. *Handyside v UK* (1976) 1 EHRR 737.

3. *Powell and Rayner v UK* A 172 (1990); 12 EHRR 335.
4. *López Ostra v Spain* A 303-C (9.12.1994); 20 EHRR 277.
5. *Asselbourg and others v Luxembourg* (App. No. 29121/95) 25.06.1999.
6. *Hatton and others v UK* (2003); 37 EHRR 611 GC.
7. *Moreno Gómez v Spain* 2004-X; 41 EHRR 899.
8. *Fadeyeva v Russia* (2007) 45 EHRR 10.
9. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10. septembri 1996. a. kohtuotsus I. D. süüdistuses KrK § 195 lg. 3 järgi (3-1-1-89-96).
10. Riigikohtu halduskolleegiumi 10. oktoobri 2003. a. kohtuotsus Kamlesh Kumari Meose, Inga Tammesaare, Helju Valsi, Sergei Prokofjevi, Kalle Kašani, Mardu Musta, Linda Kotri, Ülo Haariku, Maire Undi, Milvi Randviiru ja Norman-Illis Reintamme kaebused Tartu Linnavalitsuse 3. septembri 2002. a korralduse nr 3156 tühistamiseks (3-3-1-62-03).
11. Riigikohtu halduskolleegiumi 9. märtsi 2009. a. kohtuotsus Ain Satsi (Sats) kaebus Rakvere Linnavalitsuse tegevusetuse õigusvastaseks tunnistamiseks (3-3-1-94-08).

LISA 1

